Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון טז (רטז)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. VII | NEW YORK, JULY 2, 1920 | No. 16 (216)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ-לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

צבי אריה גרינברג | בתיה רוטברג

נ ש ו א י ם

י"א תמוז, תר"ף | ברוקלין, נ. י.

פייוויל גייסט | שרה רודורפר

נ ש ו א י ם

סיון, תר"ף | ניו־יורק

ברכה לבבית מעומק הלב לידידינו מר פ. גייסט ומרת שרה רודורפר לנשואיהם. אָנו מאחלים להם שנות אושר ונחת.

אַברהם, אסתר ועמיאל שפייזהנדלר.

ד ר ו ש ה ג נ נ ת

גננת עברית בעלת נסיון דרושה לבית־הספר העממי דמונט־ריאל. התּנאים טובים.

לפנות אל:

JEWISH PEOPLE'S SCHOOL

953 St. Urban Street

Montreal, Canada

VOL. VII NEW YORK, JULY 2, 1920 No. 16

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

—

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית ניו־יורק ט"ז תמוז, תר"ף גליון ששה־עשר

הֶרְצֶל בְּתוֹר סֵמֶל

(ליום כ' בתמוז).

ביום כ' בתמוז הבא, ביום האבל הלאומי על מותו של מנהיגנו על דרך הגאולה, ביום שנערוך אזכרה לנשמת זה שיצר ונטע בלב עמו את ה ר ע י ו ן של „מדינת היהודים", או כפי הגדרתו המאוחרת: הרעיון של בנין מקלט בטוח בארץ־ישראל באופן משפטי־גלוי, בו ביום, ובימים הסמוכים לו, יתכנסו יורשיו הרוחניים לועידה בלונדון, וידונו ויחליטו על האמצעים הנחוצים להתחלת הבנין הזה ב פ ו ע ל, —האם אין איפוא בפגישה הכרונולוגית של שני המאורעות האלה איזו סמליות להרגשה עמוקה? האם לא באה כאן המקריות ההיסטורית לרמז לנו על דבר מה?

ואין כונתנו ללמוד מזה את המפורסם: כי הרעיון של גאולת ישראל במובן המדיני ממשיך לחיות גם אחרי שנסתלק מעולמנו היוצר הגדול של הרעיון הזה, כי לא פסק עמנו מלחסות בצל הרגל הלאומי שהוא הרים מעל ראשו. בנוגע לאמת זו אין לנו צורך לדרוש סמוכין ולחקור ברמזים. זאת היא אמת גלויה וידועה לכל, לכל מי שחי עם העם ומקוה את תקוותיו. ויותר מאחרים ידע והאמין הרצל בעצמו, שעתיד רעיונו להתגשם גם אחרי בוא עליו פקודת כל האדם. „שום יחיד מאתנו — אומר הרצל בנאומו בקונגרס החמישי — איננו עכשיו הכרחי לקיומם (של המוסדות הציוניים). אם יעלם האחד מבינינו או יפקד מקומו במערכותינו, הענין לדרכו ילך"; ותיכף בהופעתו הראשונה על במת חיינו בפרסום ספרו „מדינת היהודים" הוא מודיע לנו בהקדמתו לספר זה: „הרעיון שאני מביע במחברתי זו הוא ישן נושן", ובמקום אחר שם: „אם כן איפוא ביהודים עצמם תלוי הדבר, אם מחברת מדינית זו היא כיום רק ספור מדיני. ואם בני הדור ההולך המה עדיין מטומטמי המח, אז יבוא דור אחר, דור יותר נעלה ויותר פקח. היהודים שהמה רוצים בזאת, להם גם תהיה מדינה וראויים יהיו לדבר זה"*; וכך לא חדל להודיע בכל הזדמנות, כי רעיונו פשוט כל־כך — ורק מטומטמי־המח לא יבינום, וכי אפשר כל־כך בנקל לגשם את רעיונו — ורק מחוסר רצון לא יצא לפעולות.

אולם הדבר שיש צורך להרגישו ולהסבירו, ושמרשה אני לעצמי „לפרש" בו את הפגישה הכרונולוגית של זמן פטירת הרצל עם זמן הועידה הציונית בלונדון הוא זה:

לא רק רעיונו של הרצל חי עדיין אתנו ויחיה כל עוד היהדות החושבת והמרגשת תחיה בעולם, אלא גם כן אישיותו הנפלאה של הרצל עצמו עודנה הרוח החיה באופני המחשבה וההרגשה הציונית וממילא באופני המפעלים הציוניים.

הרצל לא נעשה לנו אחרי הסתלקותו מאתנו לאיזו א י ש י ו ת ה י ס ט ו ר י ת, לאיזה גבור האומה שבעבר, שממנו מתחילה תקופה חדשה; וכמו־כן לא נעשה לנו רק לאישיות בת־אלמות ביחס אל העתיד, לאישיות שיש לה ה ש א ר ת ה נ פ ש בזכרון הדורות הבאים, זה החלק „לעולם הבא" הצפון לכל מורם בעם, אלא הוא עדיין לנו עצמיות חיה ופועלת ב ה ו ו ה של העם, חיה ופועלת על לבותיהם ועל מחותיהם של בחירי עמנו עכשיו, שבידם הטילה ההיסטוריה את גורל התגשמות מפעלו הגדול.

לא רק האידיאל של הרצל נעשה לאידיאל של טובי עמנו, אלא הוא עצמו נעשה להאידיאל שלהם. הוא עצמו — זאת אומרת: הקוממיות הלאומית הישרה כלפי חוץ; ההתיצבות לפני מלכים ושרים לא בתור משתדל ומתחנן, אלא בתור תובע לתקן עול; ההתיצבות לא לשם הצעות הומאניות, אלא לשם מ ש א ־ ו מ ת ן מ ד י נ י ולשם ההוכחה שענין תחית עם ישראל הוא אחד החלקים הנכבדים במכונה המדינית העולמית.

———

* מתרגומו של ראובן בריינין.

קברניטי התנועה הציונית שקמו אחרי הרצל, ואפילו אם היו ביניהם אלה משיירי „חובבי ציון" שנחשבו למתנגדיו בשאלות עיקריות שונות, לא הסתפקו עוד ולא יכלו עוד להסתפק בזה ששמרו — נרשה נא לעצמנו הפעם להשתמש במליצה — על „ספינתנו הלאומית" מכליון בתוך הסערות והזוועות שהתחוללו סביבה, ובזה שחתרו בכל מאמצי כחותיהם להניעה לאט־לאט ולהובילה אל מחוז חפצם בתוך האוקינוס של דם ודמעות ששטף את עמנו בשנים האחרונות, אלא גם כן השתדלו בכל יכלתם להובילה ב א ו ת ם ה ד ר כ י ם שהוא, ה ר צ ל, התווה לפניהם.

למרות כל הנסיונות הקשים שנתנסתה בהם הציוניות ולמרות כל המכשולים שהונחו על דרכה בתקופה שמאחרי מות הרצל עד פרוץ המלחמה העולמית — התפוררות המפלגה הציונית לטריטוריאליסטים ולציוני ציון ולפראקציות שונות אחרות, הפוגרומים ועוד, — לא עלה על דעתו של מי שהוא מן הציונים היותר מעשיים, שאפשר עוד להכניס שנוי ערכין במושג הציוניות ולהשיבה לקדמותה בתור ענין יהודי פנימי וצנוע; בלי תפיסתה ההרצלית — הרחבה בהיקפה, בתור שאיפה לפתרון אחת השאלות האנושיות, והעמוקה ברעיונה שיש בו מעין משיחיות, בתור שאיפה למדינה יהודית למופת; בלי הברק החיצוני האירופאי והקסם הנבואי היהודי שנסך הרצל עליה בתכניותיו ובאמצעי הפעולה שלו. אף הציונים היותר מעשיים לא חדלו להכריז ולהודיע, כי כל מפעליהם התרבותיים והישוביים בארץ־ישראל וגם מפעליהם שבגולה מכוונים כלפי הרצל, ולאופן־עבודה זה או אחר גם ה ו א היה מסכים, וכי כל מעשיותם היא רק הכנת חומר ותכשורת לבנין בית־ישראל שיתחיל בזמן מן הזמנים לפי התבנית שהרצל כבר הראה לעם. ולא כל שכן מן העת שהתפרצה המלחמה וענייני האומות הגדולות עם הקטנות סוכסכו זה בזה, — מאז כבר נוכחו לדעת כל הלאומיים שבעמנו, שרק המשא והמתן המדיני במובנו היותר רחב ובצורתו היותר נעלה יכול להיות ה„מחט הצפוני", שעל פיהו תמצא הציוניות את הדרך הישרה המובילה אל המטרה.

הביוגראף העברי של הרצל בציירו את הרשמים הראשונים שעשה ספרו של הרצל „מדינת היהודים" בראשית הופעתו על הקהל העברי, אומר: „לא רק מקוריותו, לא רק חדושו ולא רק עמקותו של הרעיון המדיני אשר בספרו של הרצל לקחו שבי את לבבנו, כי אם גם הצורה החדשה אשר נתן לו משכה עליה עין. הרצל הסיר כל מסכה מעל פני הרעיון המדיני שאחרים נסכו עליו מבלי אשר ערבו את לבם לגלותו בכל מערומיו. הרצל היה הראשון אשר הגיד באזני אחיו ובאזני כל העולם הגדול הכל מפורש, ברור, כל אשר היה עם לבבו להגיד בנוגע להתיסדות מדינה יהודית; הוא קרא את הילד בשמו הנכון". *

במובן זה נעשה הרצל ל ש א י פ ה למנהיגים ההולכים בעקבותיו — להגיד כמוהו באזני עמנו ובאזני כל העולם הגדול הכל מפורש וברור, ו ל ת ב ו ע כמוהו בדין את חובנו ההיסטורי מאת העולם הגדול, שנשאר לנו חייב זמן רב כל כך.

ואם אנו רואים שאלה העומדים עכשיו בראש ההנהלה הציונית רכשו להם את אמון כל העם, הוא רק משום שהם זכו ברצון ההשגחה להיות הראשונים בכל משך התקופה של אחרי הסתלקותו של הרצל לגשם את ה ש א י פ ה הזאת במדה ידועה. רוחו של הרצל הוא הוא שדבר מתוך גרונם של שליחי עמנו, ראשי ההנהלה הציונית, בעמדם לפני צירי ועידת השלום ובגלותם את דעתם מ פ ו ר ש ו ב ר ו ר, כי „ארץ־ישראל צריכה להיות במשך הזמן לארץ היהודים כמו שאנגליה היא ארץ האנגלים". על פחות מזה ודאי שהרצל לא היה מעמיד את דרישתו. וזאת היא הסבה שהעם בהמוניו הרחבים הגה חבה רבה ולבם הרחיש רחשות הערצה למנהיגים האלה ונתרבו הגרים הציוניים, מתוך שדרות שהתיחסו קודם בשויון נפש לציוניות, עוד זמן רב לפני קבלת ההחלטה בסאן־רימו, כי רק ה ת ב י ע ה ה מ פ ו ר ש ה ו ה ב ר ו ר ה, שנשמע מתוכה הד גאון לאומי, יש בכחה לעורר את ההמונים, לפחת בלבם את רוח האמונה ולהלהיב אותם עד כדי הבאת קרבנות גדולים.

אחר לגמרי היה המצב אילו לא היה למנהיגינו בהתיצבם בועידת השלום די אומץ רוח לדרוש את דרישותינו הלאומיות באותה הצורה שיש בה כמה מן השרטוטים האופיים ההרצליים, והיו מכסים על שאיפתנו הברורה במליצות ערפליות. העם העברי אפשר שהיה נותן את ברכתו למנהיגינו בעד איזו הצלחה שהיא של נסיונם שהיו עושים לפי יכלתם; העם העברי לא היה מעולם כפוי־טובה לבעלי הטובה שלו במובן היפה של הבטוי הזה; אולם לא היה ממהר כל־כך לתת את אמונו בהם, אלא היה מחכה לנסיונות אחרים ולמופתים אחרים מצדם. כי אחרי שידע העם את הרצל, רק אלה המשתדלים לחקות את מעשיו באותה הצורה שהוא עשה אותם, רק אלה עלולים הם להתחבב על העם ולשלוט כמו בקסם על רצונו.

ביום כ' בתמוז הבא ובימים הסמוכים לו יקבלו הצירים הציוניים מארצות שונות בועידה שבלונדון החלטות שונות בנוגע לבנין הבית הלאומי לעמנו שהרצל היה אחד ממניחי אבני פנותיו. הבה נקוה, ש ה ר צ ל ב ת ו ר ש א י פ ה היא אחת ממדותיהם היפות לא רק של מנהיגינו, אלא של כל הצירים. הבה נקוה, שצירינו ירגישו, כי עומדים הם לפני עצמיותו הרוחנית של הרצל הנמצאת עדיין בקרב העם העברי בתור סמליות חיה ופועלת. הבה נקוה, שכל תכניותיהם והחלטותיהם תהיינה טבועות בחותם הגדלות והקסם של הלאומיות האצילית שנתגשמה באופן כל כך יפה באישיותו של הרצל.

* * *

בו בזמן שחל יום פטירתו של הרצל בשנה הזאת, נאם הרצל כלפני רבע מאה שנה את נאומו הראשון על הציוניות המדינית באספת החשמונאים בלונדון, יום ששי לחודש

---

* „חיי הרצל" מאת ראובן בריינין, 145.

מאי, 1896. בתוך יתר דבריו אמר: „ביום אביב אחד של שנה זו נרעשתי ונפעמתי, כמו אתם כולכם, על־ידי הידיעה שבאה על־דבר מותו של הבארון הירש, וזו היתה הזדמנות נפלאה. כי ביום — 21 לאפריל, 1896 — קבלתי גם את ההזמנה להציע את ענין היהודים לפני מושלה של אחת הארצות. באותו יום האביב מתה הציוניות של מעשי הצדקה והציוניות המדינית נולדה". *

בחקוי לזה אומר: הבה נקוה, שבו בזמן אשר אנו נרעשים ונפעמים על מותו של מנהיגנו הגדול, ימצאו שליחינו לועידה הציונית בלונדון את הדרכים שיובילו אותנו מן הציוניות המדינית אל מדינת הציונים, או „מדינת היהודים" כפי שקרא אותה הרצל.

א. נ. פרלברג.

* „חיי הרצל", עמוד 186.

הֶרְצֵל בְּתוֹר יְהוּדִי הוּנְגָרִי

(ליום פטירתו).

מאת

ד"ר יואל בלוי.

לא הכרתיו. לא פגשתיו. לא ראיתיו. ואף את קולו לא שמעתי.

ועכשיו אני מתחרט...

הזדמנויות אולי היו. הלא בני־מולדת אחת הננו; ארץ אחת המליטתנו; ערש אחת טלטלתנו. אותם השמים נמתחו מעל לראשנו, אותה האדמה היפהפיה והפוריה טפחתנו. עול־הימים הייתי כשהוא עלה על בימת עמנו ונשא את משאו, משא גיא־חזיונו. ושמו חדר לאזני כהד ממרחק, ואף חלומו־חזיונו פילש הכרתי כשביב עמום מאיזה עולם מעורפל. ואילו הייתי רוצה, ואילו הייתי מתענין, הייתי יכול להתקרב אליו עד שההד היה מתגבר ונהפך לקול, עד שהשביב היה מתלקח ונהפך לאבוקה. ואז... הייתי מכיר אותו; הייתי זוכה אולי אף להפגש עמו; הייתי רואה כמו חי: בתארו הזיותני, בהודו המלכותי, בהדרו הנבואי־המזרחי; והייתי שומע את אמריו החוצבים־המלהיבים. אבל לא רציתי. אמנם לא התענינתי. פעם אחת שהיתי באותה הבירה והלכתי לתיאטרון במקום ללכת להאזין למנאמו. פטרתי את כל השאלה הציונית בבת־צחוק סבלנית; בטלתיה כלאחר־יד. כן. החולמים האלה, איך הם יכולים לצייר להם את ציון — ציון בלי משיח?

ועכשיו אני תוהה ומתחרט. לא מלאתי את ריאתי אותו האויר שהוא נשם, ולא שתיתי בצמא את דבריו הפודים, אף־לא התחממתי לאורן של אותן העינים הרואות־לעתיד, — והנני מעיז אף־על־פי־כן לכתוב זכרונות ליום־פטירתו שהם שלילת הזכרונות — זכרונות בן־אדם שאין לו משהו לזכור; והנני מהין להתגאות בזה שאני והוא בני־מולדת הננו...

לכל לב גאונו. גם לי היה גאוני המיוחד, המיוחד לכל הפחות לבני־ארצי. הן המקום היה נתון עלינו במדה יותר גדושה מכל בני הגולה שבארצות אחרות. הונגריה היתה לנו גן־עדנה של אירופה; ואנו, יהודיה, נחשבנו בעינינו כסלתה־ושמנה של כל היהדות העולמית. היינו גאים ומתפארים בטפוסנו העדין, בחיינו האצילים. הכל היה לנו: כל הסגולות הטובות, כל הקנינים הכי־חשובים; תורה וגדולה במקום אחד. יתר־על־כן, ח ר ו ת היתה לנו; ויחד עם חרות, בתור תוצאה ישרה ממנה, נמוס ותרבות. אין בכל העולם מדינה ששם הוחנו היהודים ביותר חופש, ביותר רוחה, מבהונגריה, א ו ת ה הונ־גריה שהכרתי בימי עלומי. היהודים ההונגרים השתתפו בחיי האומה ההונגרית לכל מקצעותיהם במספר עצום ובאופן בולט עד למאד, באין מחריד ומפריע. אפילו אנגליה הנאורה לא נתנה ליהודיה אותן האפשרויות בזמן כל־כך קדום כהונגריה. דרשו קורות־הימים וראו איך בכל ענין וענין, בעתונות, בספרות, במדע, במדינות, ואף בצבא, היהודים ההונגרים עלו מעלה־מעלה. כמעט שהם היו בוניה של הונגריה המודרנית־התרבותית. ואם במצב שכזה היינו קצת עליזי־גאוה, ואם, כמדת בשר־ודם, הבטנו בקצת בוז על אחינו היושבים מאחורי הקארפאטים הגבנונים — מי יאשימנו, מי לא יסלח לנו את חולשתנו הזאת, חולשה הבאה מתוך גבורה, מתוך שלוה, מתוך גאון? מי לא ינחם וירחם אותנו כ ה י ו ם ה ז ה?

כהיום הזה מלאתי חרטה אף על גאותי ההונגרית הזאת. כהיום הזה מתביש אני על זה שבהונגריה נולדתי ונתגדלתי. מוריד אני את ראשי, הרכן והשפל עד לעפר, על חרפת ארצי־ערשי. מעולם לא פללתי שהונגריה תהפך לחית־טרף רהבית מאותו הסוג הפראי, הידוע על־פי נוסח רוסיה ופולניה. כהיום הזה נתנדף כל פארי, נתעלמה כל גאותי, כל היתרון המדומה נתפוץ, אין שום הבדל בין יהודים הונגרים ובין יהודים רוסים או פולנים; אין שום דבר בלתי אם אומה מדוכאה ונרדפה, אומה של מעונים לאין־חטא; אין שום דבר בלתי אם ים של דם ודמע, שבו צולל עם שלם לכל כתותיו ומפלגותיו; שבו, תודה לאל, צוללות כמו־כן אף שנאותיו־קנאותיו המפלגתיות של העם הזה. כולנו אחים אנחנו לצרה, ומי יתגאה על מי, ומי יתהלל על מה? ומה נוראה כהיום הזה דוקא שועת השאננים! נוכחנו שאין בטחון לישראל כי אם באחוה ואחדות שלמה; ואם עדיין אנו מרמזים על ההבדלים הפעוטים שבמחננו, ואם מוסיפים אנו להתיחס על מולדותינו השונות, יבוא יום ואף זכר קל לא ישאר מכל השחצנות הריקה הזאת המפרידה כעת את שאריתנו.

ואם יבוא היום הזה המקווה מכבר, יום ברית־אחים, יבוא אך מכח פעולתו של היהודי ההונגרי הזה, שהשתדל יותר מכל בני־דורו לאסף את הנפזרים תחת דגל הלאומי, דגל ציון. סוף־סוף בזה יש לי להתגאות: שהרצל היה ממוצא יהודי הונגריה. ואף בזה: הזקן שבציוניות, הארי שבחבורה, השופר הגדול של חרותנו, מאכס נורדוי, גם הוא נחצב מאותו הצור...

רבותי, הניחו נא לי את השמינית־שבשמינית של גאוה זו.

* * *

אומרים עלינו, על היהודים ההונגרים, שאָנו מתבוללים קיצונים בטבענו. איני רוצה להשתמש במלה גסה, ואיני חפץ לכנות למטיחי־דברים האלה בשם מוציאי־דבה; אך אני חושב, כי טעות גמורה בידם. הם מבססים את דעתם המשובשת על העובדה, שהציוניות לא חדרה מעולם לתוך שדרות היהודים ההונגרים. אני הייתי כבן עשרים וחמש שנים כשהגרתי לאמריקה; ואף אם בבחרותי לא היתה לי ההזדמנות לעיין בדיוק במצב המפורט של היהדות ההונגרית, בכל זאת היתה לי אָז האפשרות לחקור את רוחה ולהבין את מהלך־נפשה. וזכורני ברור שבאמת לא תפשה הציונות מקום חשוב בארצנו בעודני שמה, אך הגורם לזה לא היתה איזו נטיה טבעית לטמיעה כזו שמיחסים לנו, אפס סבה אחרת לגמרי. מאָז עזבתי את מולדתי נפסק החוט, ואיני יודע אם נשתנה המצב אם לא; ואני מוסר את עדותי רק על אותם הימים.

הציוניות לא נתקבלה אצלנו על־פי הרוב מפני שלא היתה משיחית בעליל. בנגוד לאלה האומרים שאָנו מן המתבוללים הקיצונים, המשוללים את הלאומיות הישראלית, אני טוען שאָנו מן הקנאים הקיצונים השומרים בדיקנות מופרזה על כל קוצו של יוד בנוגע לקניני היהדות. היהודים ההונגרים נודעים על־שום קנאָתם ואדוקותם. והנה השמרנות הדתית, זוהי לפי דעתי המקור לחולשת הציוניות בארצנו. אָנו היינו מצפים באמת ובתמים לביאת המשיח, לאותה הבריה הנסית המתוארת לנו בכל האגדות הקדמוניות; ולא יכולנו לכלכל את הרעיון, כי אנוש ממשי כמו הרצל הוא יהיה המשיח המקווה, בר־נש זה הבא בלי אות ומופת, בלי קריעת־ים ובלי קריעת־שמים.

כשאני לעצמי, זמן קצר אחרי בואי לאמירקה (לפני שש־עשרה שנה בערך) נעשיתי ציוני נלהב ומסור. מכיון שהסתכלתי בהתנוונות הנוראָה של היהדות האמריקאית, שלא היתה כמותה בכל מקומות פזורנו, ולמן היום שבו השתכנעתי כי אין שום שארית ותקוה להיהדות בארץ רוית־הזהב הזאת, פניתי אל הציוניות בתור התכנית היחידה המאפשרת גאולה שלמה, הן גופנית הן רוחנית. אמריקה לא נתנה לי הרבה; אך ציוניות נתנה לי...

ומוזר הדבר בעיני כעת, כשאני מביט אחורנית, איך יהודי הונגרי כמוני, הבא מארץ המסתרבת לרעיון הציוני, התודע אל רוחו של אותו הגדול שביהודי־הונגריה, מחולל הגאוני של התנועה הציונית, דוקא באמריקה, דוקא במערב הכי־רחוק...

בהונגריה לא הכרתיו. באמריקה הכרתיו. שם לא פגשתיו, פה פגשתיו. שם לא שמעתיו, פה שמעתיו; ופה אני משמש הד קלוש לקולו האדיר. פה, הן פה בארץ ההפקרות, רוחו מהבהב בקרבי, ואני כגץ שיצא מתחת פטישו, קטנון, אך בוער באש־לא־תכבה...

ופה למדתי את לקחי הלאומי: אין משיח לישראל בלתי ישראל. ה ו א בטא את הרעיון הזה בלשונו המכתמית: „אם אתם ר ו צ י ם . . . " הרצון הכביר הצרור בנשמת ישראל הוא הוא המשיח הקסמי. והרצון האיתן הזה, במי הצטמצם ביותר עוז, ביותר מרץ, ממנו? פה הראיתי לדעת, כי לא מתרחשים הנסים בחיי שום אומה ולשון אלא על־ידי אמצעים אנושיים — אנושיים במובן כל כך עליון, כל כך נאצל, עד שסופם להתגלות כאנושיים ואלהיים בבת־אחת. אולי, למרות התלבשותם החמרית, אלהיים יותר מאנושיים!

תיאודור הרצל — הוא האות השמימי, הוא המופת הפלאי, והוא ה נ ס האנושי־האלהי...

* * *

ולנסים האנושיים הללו יש יתרון על יתר הנסים האגדתיים, והוא: שהם ניתנו להבאר. הכי מקרה גרידא הוא זה ששני יוצרי הציוניות האלה, הרצל ונורדוי, באו מהונגריה, ארץ האל־ציונית הזו? דומני שיש פתרון לחידה. דוקא מהונגריה, דוקא מאותה האָרץ ששם השתתפו היהודים במדה רחבה בשכלול החיים הלאומיים־ההונגרים, ואי לזה קנו להם ב ג ר ו ת מ ד י נ י ת במדרגה מפתיעה. היהודים הרוסים הביאו אל הציוניות את אידיאליותם ואת עקשנותם, הביאו את עיונם ואת הדודם, — אָמנם אלה שני בני הונגריה הביאָן אליה השקפתם המדינית המרהיבה. הם, ורק הם, הגביהו את הרעיון הציוני מעל לתכנית הפעוטה של ישוב הדרגי אל מרום חזון הנבואָה על בנין לאומי, על חזרת עטרת העם הישראלי ליושנה. וההשקפה הלאומית הזאת, המספקת לנו תשובה מקפת לשאלה היהודית, יצאָה להם מתוך בגרותם המדינית האָפיית למלומדי־חרות כמו היהודים ההונגרים של אותו הדור.

ההצהרה הבאלפורית עם ההחלטה הסאן־רימואית אינן אלא אשורו ואפודו של החלום המדיני ההרצלי הגדול. במעט מיותר הדבר להבליט, איך במשך התפתחות הציוניות סכנה תדירה היתה צפויה למחשבה ההרצלית. מפעם לפעם קמו קטני־המח, ומבלי יכולת להתרומם אל גדלות המחשבה הזו חשבו לותר על תביעותינו הלאומיות. אולם התיחסותה של בריטניה אלינו הוכיחה באחרית הימים את צדקתו של הרצל בתור מדינאי בוגר ופקח וחוזה־למרחוק. ועכשיו, בשעה שזכינו אל הנצחון ההיס־טורי, הלא גלוי הדבר, שאפילו עכשיו מוטל הרעיון הלאומי־המדיני בסכנה: הלא ישנם רבים כעת המבליעים את ענין המדינה היהודית בנעימה פחדנית, ונותנים על־ידי כך פתחון־פה למתנגדינו המרגנים בגרון דוקא בשעה זו, שעת הנצחון, כי הציוניות המדינית, על־פי שיטת הרצל ונורדוי, מתה היא לגמרי, ולא נשארה ממנה כלום מלבד הגירה מצומצמת תחת השגחתה של בריטניה — וכי זהו פירושה של ההצהרה המפורסמת, ולא אחר! ?

מקלט לאומי, בית לאומי, מעון לאומי, כל זה יפה מאד במובן עראי ולא תדירי. מקלט לפליטים, בית לנודדים, מעון לגולי־עולם, אבל מדינה — לבני־חורין! כל עוד שלא תתממש המדינה היהודית לא נהיה משוחררים

לגמרי. חיים אנחנו היום בתקופת המעבר, שבה מוכרחים אָנו לאחוז בכל האמצעים, ואפילו ביותר זמניים, המובילים אל סוף מגמתנו; אך דוקא בתקופה הזו, שבה אָנו זקוקים במדה ידועה להנחות ולפשרות, מחויבים אָנו להזהר לבל יתפזר חלומנו הגדול בהמון העסקים המעוקפים — החלום ההרצלי המזהיר.

איני יודע מה יהיה בסוף המצב הנורא של יהודי הונגריה; איני יודע איך תשפענה הפרעות הנוראות על צביון הרוחות בקרב היהודים ההונגרים; אך אלמלא תעוררנה הפרעות הללו בלב בני־מולדתו של הרצל את הרצון לגאולה מעשית ובלתי־נסית, אָז יש לשער, כי הם יחזקו את הציוניות באופן שלא היה כמוהו. הם ינדבו לציון את בגרותם המדינית האָפיית להם, והם בודאי לא יותרו על אותה הגאולה הסופית שלא תוכל לבוא בלי חופש מדיני גמור.

איך שיהא, כהיום הזה צריכים אָנו להטעים את ההרצליות בכל מיני הטעמות. צריכים אָנו להזהר מפני הפעוטות והקטנות ולשאוף לאותן הגדולות שעליהן מסר מנהיגנו הגדול את נפשו. המאורע היותר גדול אירע בחיינו בתור עם, הכי נעמוד למולו פעוטים ופחדנים?

הו, הרצל, ל ך אָנו צריכים בימים הגדולים האלה— לך, ולחלומך, ולחזיונך, ולחכמתך! מתיראים אָנו מפני הקטנים הרוצים למלאות מקומך פן יעשו שמות בנחלתך...
הו, הרצל, החולם הגדול, איכה?

* * *

איכה, הגדול שבמבשרי גאולתנו בדורות האחרונים, איכה?

נשבר לבך ולא נשבר חלומך. הגעת לגבול הארץ ולא נכנסת. עלית ברגלים השותתות דם על הר־נבו שלך. הר־נבו שלך — הלא היא שאיפתך הענקית לטובת עמך. הר־נבו שלך, ששם מנוססות ברגלים צמרות התקוות הרעננות־לעד; ששם יציצו פרחים מדם־לבבך ומתאדמים מאש נשמתך; ששם יתגבשו סלעים מוצקים מאיתנות רצונך; ששם יתנשא הצוק עד לשמים משיא־נפשך... הו, הר־נבו שלך, ששם קברך — היכל־פארך; ששם מותך — תחיתך!

כל נפש יקרה, ממשה עד היום הזה, החולמת, הלוחמת, המשולהבת איזו אהבה עזה, אלמותית, יש לה הר־נבו שלה. זאת תורת החיים, וזה משפט האָדם. הר־נבו? הריהו כל מקום ששם תוחלת ממושכה אך לא־נכבשה דורכת אל הפסגה. כל העולם כולו מלא הררי־נבו שכאלה; חיילות־חיילות של נשמות מיחלות עומדים שמה בראש ההר; עומדים ומצפים משך כל הדורות עד בוא היום הגדול; עומדים ולא מתיאשים למרות פגעי הזמן. ועליהם חופף רוחו של משיח, ועליהם יזרח אור לא־נולד, אור בקרים העתידים לבוא...

נשא מכל הרי־התקוה הוא הר־נבו ההרצלי. ושם הוא עומד עטור־צפירת־הגאולה; ומן אודם הצפירה הזו, שהורתה בנשמתו, יתחכללו פנינו, תאורנה עינינו, ויזמר הדם בעורקנו, אף ישיר לבנו שירה חדשה...

לא! לא מת מיתה עולמית. קמת לתחיה בתוך לבנו אָנו! אָנו, הרינו אלמותך, כל נפש ישראלית היא גן־עדנך. בכחך אָנו חיים, ובחולשתנו אתה מראה את גבורתך הכובשת. שלך הוא נצחוננו, שלך לעולמי־עולמים.

לשעבר לא שמרנו בזכרוננו את תמונתם החיה של גדולינו־גבורינו. כה מוזר הוא אופיה של אומתנו: אָנו דואגים רק לרעיון המופשט ולא לאישיות של בשר־ודם. החלום הוא העיקר, ולא החולם. מקבלים אָנו את החלום ומקברים את החולם. היזק גדול עשתה לנו לשעבר המדה המוזרה הזאת: הלא אף מנביאינו אין לנו כי אם קוים מטושטשים; פשטנו מעליהם את עורם המבהיק ואת בשרם החם והפועם, ולא השארנו בידינו מאומה בלתי שלד יבש של מחשבות — כך הוא מנהגנו. נחמנו מבערות הלאומית הזאת שרוששה את חיינו, ואָנו מחליטים לנצור באוצרות נשמתנו את כל קו ואת כל שרטוט ואת כל פרט המצטרפים לתוך תמונתך הממשית. ואם נשאל: איכה? הלא נמצא אותך טמון וגנוז לפני־ולפנים בהיכל זכרוננו, ומראך לא משחת, ופניך לא נשתנו. באישיותך רוצים אָנו להדבק, ולא רק ברעיונך; כך, ולא רק בחלומך; ואתה תהיה לנו לסמל לכל מה שיש בנו מן הרוממות ומן האצילות.

כן, חלום אתה לנו, ובכל־זאת איש; איש, ובכל־זאת חלום. אתה השרף שבהיכל: שצורתו צורת אנוש ותבניתו איש, וטבעו אלהי. גשה־נא אלינו, השרף, הגע אשך לפינו ונטהר מחטאינו, כי עדיין אין אָנו זכאים לגאולה...

גשה־נא אלינו, כי ינועו אמות־הספים והבית מלא עשן, ואיה כבוד אדוני?

מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף

(ליום העשרים בתמוז).

מאת

א ב ר ה ם ש ו ע ר.

גוג ומגוג הוא חציו בן־אדם וחציו — אבן.
(מאגדת־עם).

בעשרים בתמוז בחצות לילה, בדמי, מצליפה הלבנה השוממה קרנה־דמעתה על קברו של משיח בן יוסף, שם על שדה הקברות הכי־גדול בעולם, קברות עם הגולה.

דומם משתרע בית־העלמין הגדול של האומה, גדול ורחב ושומם; והקברים רבים מאד. והכל שם קפוא, והכל גלוד וגלמוד... תלי־תלים של קברים סתומים, אלמים...

וממעל לשדה הקברים נמתחים שמים שחורים, אלמים

ושוממים, — והיה כי יציץ כוכב אחד וראה, כי מעט נוגה מסביב, ואָסף את נגהו אף הוא ויתעלם.

שטה לה רק הלבנה הבודדה, שטה נוגה ושוממה, וכשהיא מגיעה ממעל לקברו תצליף קרנה־דמעתה על קברו של המשיח האומלל, אשר נפל חלל על במותיו בהציתו את גוג מלך המגוג על הדרך העולה ציונה.

נופלת דמעתה, קרנה החורת, על הקבר, נופלת... והקבר יפתח.

— עלה וצא! — אומרת לו הלבנה — אינך בדד עוד... אינך גלמוד עוד... לא פגום עוד הנך.

אומרת וזוכרת...

זוכרת היא הימים שכמוהו גם היא בערה, התלקחה, שרפה ושאפה... ושאפה...

שאפה להיות שמש גדולה ומאירה, חמה וחיה ומחיה...

חפצה למשול בשמים הגבוהים ולהאיר את היום החי, הרועש, הסוער, השואף, להאיר את היום ברב הודו, מלאָה, גדולה ובהירה.

נפגמה... כמוהו כמוה עזבוה הכוכבים עוזריה, נתבדרו על־פני כל השמים הרחבים, מאירים בלילה, מתנוצצים בחושך, מסתפקים בשמי הלילה השחורים — נשארה היא האחת על שדה־קרב, גלמודה, עזובה, קרה ופגומה...

ומביטה היא על הלוחם־החולם הגדול, על השואף לשלמות, לשכלול, השואף אל היום, אל האור, אל הדרור... מביטה היא נוגה עליו ומפילה קרנה־דמעתה על הקבר... והוא מתעורר, והוא קם, עולה ויוצא...

* * *

הס... אלם דומם הוא בית־הקברות. עננים אפורים, קרועים ומפולשים נשאים בשמים, רודפים זה אחר זה, בולעים ונבלעים זה בזה ומתטשטשים בשמי אין קץ... ויש — וכוכב קט אחד ירעד, יקריץ עינו הזכה ויציץ: — העוד מי חי? העוד מי שואף? והוא מציץ, קור עינו המאירה ומחכה... ומחכה... ואין כל חי, ואין כל שואף... ויתעלם אף הוא.

ומעל הקבר עומדת־גוחנת אלה מבכה ובמרום צפה לה הלבנה נוגה, עגומה... והכל שומם, עצוב, עזוב... מצליפה היא קרנה־דמעתה על הקבר — הקבר נפתח והוא יוצא...

ויוצא הוא והולך ומבקש את „עקבי הצאן", גדודו הקטן, שלומי אמונתו, הגבורים המעטים...

הוא הולך ומבקש עקבותיהם. העוד רשומן נכר, רשומיהם של גבוריו שנפלו במלחמת גוג ומגוג?

והלא גוג ומגוג הוא השונא הכי־גדול של כנסת ישראל. האויב הנורא, האבן־האדם.

נוראה ואיומה היתה המלחמה, ועד עתה אינו יודע מה נורא יותר: האדם שבאבן או האבן שבאָדם?

* * *

מעטים היו עוזריו, קבוצה קטנה של גבורים.

לענו לו, נדו לו, אחריו ראש הניעו, אחריו ואחרי הגבורים המעטים.

ואלה שלא לענו — ישנו, ואלה שלא ישנו — בכו.

ואחר גלמוד ובדד עמד בתוך הקהל הגדול הזה. פה מלעיגים ומתלוצצים עליו, ושם מבכים את האָדם־האבן, ועוד אחרים ישנים ורואים חלומות נוראים על־אודות גוג מלך המגוג, על האבן הנגף וצור המכשול על דרך העם.

רק אחד מעיר הלך אחריו, שנים ממשפחה היו גבוריו, חולמי חלומו הגדול, היפה, לוחמי מלחמתו הגדולה, הנוראָה.

והמלחמה היתה נוראָה...

נפלו גבוריו מימינו, נפלו יחידיו משמאלו.

ולא חללי חרב היו גבוריו, ולא מדוקרי חנית ורמח ולא מבוקעי חץ וקשת.

גוג מלך המגוג אינו נלחם לא בקשת ולא בחנית.

גוג מלך המגוג מוטל על הדרך, הר גבוה ותלול, אבן גדולה וכבדה, שאין לה הופכין.

גוג אינו חי, אינו זז, אינו נע — הלואי וחי היה! אפשר להלחם את החי ולא האבן, את הרומם...

* * *

על דרך בת־עמי מוטלת אותה האבן גוג ומגוג, מוטלת ואינה זזה ממקומה.

על הדרך העולה ציונה מונחת האבן הזו, האבן חצי־האָדם, האָדם חצי־האבן.

ועם אבן־אָדם זו מוכרחים להלחם, להלחם עד זוזה ממקומה.

וימים רבים נלחם עמה משיח בן יוסף, הוא וגבוריו המעטים, נלחם ימים רבים... ואחר אחד אחד נפלו גבוריו חללים.

נפלו ואחרים באו במקומם, מעטים היו הבאים, — אולם באו...

— הזיזו, גבורי, את האבן! זעזעו אותה... ואז גוג ומגוג־האָדם יפול באפס יד!

— ראו, רק מאחרי האבן הזאת הארץ לפניכם, הארץ המובטחה, ארץ הברית... הביטו, היא פורחת, היא צומחת.

— הבו, נקומה נא ונלכה!

— הסיעו רק את האבן, הזיזוה! עוד... עוד מעט... עוד מעט!...

— ואז... אחרינו יבוא משיח בן דוד בכבודו ובעצמו, האבן הגדולה, הכבדה תתפוצץ לרסיסים דקים, לאָבק פורח...

הבה נזיזה! הבה נזיזה! עוד מעט... רק עוד מעט...

* * *

והם הלכו אחריו...

נלחמו את האבן המתה, הכבדה, הקרה...

חצים רבים נשברו בה, חצים רבים נזדקרו לאָחור ויפלחו לבבות המורים הגבורים ויפלו חללים, חללים רבים מאד.

ויגדל, וירחב בית־הקברות, רבו הקברים, רבו מאד... וכשזזה פעם אחת האבן, נעה רגע... נפל גם הוא

אָז, משיח בן יוסף בעצמו.

כברה היתה האבן מאד, אבן ישראל...

• • •

בחצות, ברמי מפילה הלבנה את דמעתה, קרנה־החורת, על הקבר השמם של משיח בן יוסף והוא מתעורר, עולה ויוצא...

וצועד הוא חרש־חרש, פסיעות רכות, חרישיות, אי־נשמעות, פוסע הוא על הדרך העולה ציונה, דרך יעברוה גאולים אילו לא חסם בעדם החצי האבן וחצי האדם — גוג מלך המגוג.

והוא הולך וסופר ומונה את עקבות הצאן — מה ניכר רשומן, מה עמקו בארץ!

והוא הולך, והוא הולך — והנה הוא רואה: — מדנות דורכים. מדנות גדולים יעצומים ורבים, מדנות חדשים מקרוב באו, גדולים יטובים ורבים מאד דורכים אל האבן, אל האבן.

ואין מורה חץ, ואין מטיל חנית, ואין שולף חרב — והאבן זזה... הולכת וזזה אחורנית... אחורנית... הולכת [illegible]...

ואין מורה חוץ, ואין מטיל חנית, ואין שולף חרב — והפנים של האדם שבאבן מתטשטשים, העינים נכבות ופיו בלום...

והמחנות הולכים... והמחנות הולכים...

ומשיח בן יוסף רואה, כי לא בחרב ולא בחנית נלחמים בגוג ומגוג, המלחמה היא ברבוי מספר ההולכים.

ומשיח בן יוסף רואה, שכל הקושי שבגוג הוא לא האבן, אלא האדם, האדם המאובן.

העם המאובן עמד על דרכו הוא, חסם בעצמו את דרכו לפניו.

והאבן הנגף וצור המכשול על דרכו העולה ציונה היה העם בעצמו, — העם היה ה„גוג ומגוג" שלו! משם הוא רואה את אבן ישראל שלא היו לה הופכין! —

• • •

עמוד השחר עולה ופאתי מזרח יפוזו זהב ארגמן — והוא הולך ישר אל קברו, אל שדה הקברות הגדול של ישראל הגולה. —

נוח ושמח הוא הולך וסופר ומונה את עקבי הצאן. רבים רב... עצומים רב...

ופניו זורחים כפני החמה ועיניו מאירות ככוכבים, ופחד ורחב הלב בקרבו ושפתיו מלחשות: — הנה הם דורכים... עוד רב דורכים...

והוא כורע ונופל ומשתחוה לעם ההולך, משתחוה וקורא:

— בואה נא, בוא, משיח בן דוד! אתה העם הדגול, עם בני ישראל! בואה! — אם רק בעצמך לא תהיה אתה הצור־מכשול על דרכך, ישראל האבן, — כל הר וגבעה ישפלו לפניך וכל עקוב למישור יהיה בדרכך הסלולה! כי העם המנצח את גוג מלך המגוג שבו, העם הזה הוא הנהו המשיח בן דוד שלו! —

• • •

בּ֫יֹדֵר אָנִי . . .

פְּקֻעָה נִימָה,
צְלִיל מְרֻסָּק בִּנְהִימָה
בְּדְמִי הֶחָלָל חָרֵד
וּמִתְלַבֵּט כִּנְשָׁמָה
מְגַיְּיתָה כִּי תִפָּרֵד . . .

בּוֹדֵד אָנִי . . .

בָּעֲרָבָה,
אוֹבְדָה דֶּרֶךְ, נֶעֱזָבָה,
צִפּוֹר שָׁרָה בֵּין הַסְּפִים
וּצְלִילֶיהָ גּוֹעִים, אוֹבְדִים
בַּמֶּרְחָבִים נוּגִים יְעֵפִים . .

בּוֹדֵד אָנִי . . .

פֶּרַח בָּצִיר —
סְבִיבוֹ שְׁמָמָה, יָבֵשׁ חָצִיר,
וְאִם לִיטְפִים עוֹד שַׁבְרִירִים
נוֹשְׁקִים עָלָיו לִפְעָמִים —
הוֹי, מַה נּוּגִים הֵם, מַה קְּרִירִים! . .

אפרים א. ליסיצקי.

אוּנִיבֶרְסִיטָה עִבְרִית בְּאַמֵרִיקָה

מאת

ברתה גולדמאן.

ההחלטה היותר חשובה של הועידה השלישית של ההסתדרות העברית היתה ההחלטה על־דבר יסוד בית־מדרש למורים.

ידעה הועידה, כי ישנם אתנו בתי־מדרש למורים ממינים שונים, אבל ידעה גם כן, כי כל אלה הקיימים אינם מחנכים את אותו הטפוס של מורה הנחוץ לבתי הספר העברים. * בתי המדרש הקיימים אפשר שהם טובים, אפשר שהם גם מצוינים, אבל כל אחד מהם מספיק צורך

* אפשר ש„ידיעה" זו היא ידיעתה הפרטית של הסופרת הנכבדה. אולם בועידה לא הובאו כל הוכחות לאמת ידיעה כעין [illegible] המערכת.

מיוחד ומשביע רצון מפלגה ידועה, ועוד ישנו צורך אחד שעוד לא מצא את ספוקו, הלא הוא הצורך הלאומי הפרוגרסיבי, וישנה מפלגה אחת שאי־אפשר לה לשבוע רצון מהמוסדות הקיימים, הלא היא — המפלגה העברית. *

טפוס המורה שהעברים והציונים מתפללים לו הוא זה: מורה שידע את השפה העברית על בוריה, שידע ללמד עברית בעברית, שתהיה לו השכלה רחבה בכל המדעים ושיהיה ביחד עם זה גם לאומי נאמן, שיקוה את תקוות עמו וירגיש בשאיפותיו, למען יהיה לא רק מורה פרופיסיונאלי, כי אם גם מ ח נ ך הדור הבא לשם הגשמת התקוות הלאומיות. טפוס של מורה כזה איננו עוד באמריקה, ואם ישנו, הלא מספרו מצומצם הוא עד מאד, ולשם בריאת הטפוס הזה החליטה ההסתדרות העברית ליסד בית־מדרש למורים.

צריכה היתה ההסתדרות הציונית באמריקה לטפל בשאלה זו, ומיזר הוא הדבר שהיא עוברת עליה בשתיקה. אפשר שעוד תשתתף בזה בשתגש ההסתדרות העברית אל העבודה, והלואי שהיתה עושה זאת, כי אז לא היתה עבודת ההכנה קשה כל־כך. בית־מדרש למורים תחת הנהלתן של ההסתדרות העברית וההסתדרות הציונית באמריקה ירכוש מיד את אמונו של הקהל העברי והיה לאוטוריטט משפיע לטובה על מהלך החנוך העברי באמריקה, לאינסטיטוציה החנוכית היותר גבוהה. כמובן, צריך להשתדל, כי מנהלי המוסד הזה יהיו מגדולי המחנכים והמלומדים שבארצנו, ואם יהיה צריך, יזמינו מורים מפורסמים גם מארץ־ישראל גם מחוץ־לארץ. להקתדרה ללמוד התלמוד, למשל, כדאי הוא להזמין בר־סמכא כמו הרב מר חיים טשרנוביץ.

אין אף צל של ספק שהמוסד הזה יצליח והיה לכבוד ליהדות האמריקאית בכלל ולתנועה העברית והציונית בפרט, אם רק יתענינו בשאלה זו כל טובי הלאומיים שבארצנו ויבואו את פתיחתם, במשך של שנה אחת, למצער, ליסד הנחת אבן הפנה לבנין הלאומי הזה.

אבל חושבת אני, כי נחוץ הדבר להרחיב את הגבולות. אל נסתפק בבית־מדרש למורים, כי אם ניסד א ו נ י ב ר ס י ט ה עברית, שתכלול מחלקה מיוחדת לשם הכנת מורים עברים.

יש צורך גדול במורים. זהו אמת. אבל גדול הוא הצורך גם כן בשעורים להשתלמות. עד כמה שאנו רחוקים בעת מלמוד התלמוד, היו רבים הבאים לשמוע שעור בלמוד הזה, לוא רק הרציאו אותו באופן מודרני ומדעי. שעור מענין על התנ"ך היה מושך אליו שומעים מסוגים שונים ובעלי גיל שונה. אנשים רבים מאד ימצאו ענין רב בשעורים על הפילוסופיה הדתית, על הרמב"ם, על שפינוזה וכדומה; בשעורים על הגאוניות העברית עד כמה שהיא מתגלה באמנות, במדע ובמוסיקה; בשעורים על ספרות ימי הבינים שלנו ועל הספרות החדשה, על סופרינו ומשוררינו ועוד. רבים היו משתוקקים לשמוע שעורים על ארץ־ישראל, על הגיאוגראפיה שלה, על צמחיה, חיותיה, על טיב אדמתה ועל תנאיה האיקונומיים והפוליטיים. לא כל התלמידים היו שומעים את כל השעורים, כי אם כל אחד היה מבקר את השעורים החביבים עליו והיה קובע שעות ללמודים האלה בהספם לתנאי חייו.

אם נפתח בית־מדרש רק להכנת מורים, אזי יהיה מספר התלמידים, בשנים הראשונות למצער, מוגבל מאד. מצד האחד לא יהיה אז די אטמוספירה עברית, הנחוצה כל־כך לבריאת הטפוס המבוקש, ומהצד השני לא יצדיק המספר המצומצם של התלמידים את ההוצאות המרובות הכרוכות בעקב בלכולו של מוסד כזה, ואפשר שבגלל זה גם לא תהיה האפשרות להזמין די מומחים לכל מקצוע של למוד. כל כמה שירבה מספר התלמידים, כן תרבה ההכנסה (דעתי היא שעל התלמידים לשלם שכר למוד כמו שעושים התלמידים ב„רינד סקול" של הסוציאליסטים). כל כמה שירבה מספר השומעים את השעורים, כן יגדל הקסם של המוסד. אוניברסיטה עברית באמריקה היתה נעשית במשך הזמן למרכז הרוח העברי במדינה זו, היתה מכניסה אל חיינו הפרוזאים והיבשים את אותו הדבר שהם חסרים — את ה ת ו כ ן, את הרגש, את התמימות ואת ההתלהבות. אוניברסיטה עברית יש בה כדי להלהיב את דמיונו של מי שהוא.

אמור יאמרו: זהו מן הנמנע. זהו חלום. אומרת אני: אין זה מן הנמנע. בארץ כארצנו מצליחים דוקא המעשים הגדולים. אין איש שם לב פה למעשים פעוטים. למעשים גדולים ימצאי גם סכומים גדולים.

כל אלה המדברים גבירית בשבח התרבות העברית, יחדלו מדבר גבוהות ונגשו אל העבודה. כאן היא שעת הכושר להוכיח, כי פיהם ולבם חד הוא. כאן מקום לבעלי השקפות שונות לעבוד שכם אחד. נגש כולנו אל העבודה, בנערינו ובזקנינו. המטרה רוממה היא. המעשה גדול הנהו. נרכז נא כולנו את כל מעינינו במשך שנה אחת בעבודה אחת — ביסוד אוניברסיטה עברית ובית־מדרש למורים באמריקה.

הַמְגַמָּה וְהַסְּבִיבָה בְּשִׁירַת־בְּיַאלִיק

מאת

מ ר ד כ י ב ן ה ל ל ה כ ה ן.

(המשך).

ג.

ההוד והתפארת של רבים משירי ביאליק, השלטון המוחלט שלו בכל מכמני השפה, האומנות המצוינה שלו בחטוב ובשטוח של הלשון העברית, קוי הנוגה היוצאים לנו מחרוזים רבים בשיריו, במקום שאנו רואים את ביאליק והנה הפארודיות של שד"ל או של הר"ז יעבץ

---

* רבים המורים והמורות של בתי־המדרש הקיימים אינם מתיחסים על המפלגה העברית. — המערכת.

ויתר אמני השפה כאין הנן נגדו, — כל זה מזכירנו לפעמים באמת מקימית יפים ידיעים בספרי הנביאים. והיו איפוא מן מהירי המשפט מי שאמרו והעמידו את ביאליק בשורת האמנים של תקופת כתבי־הקודש. כמרומני, שכבר נלחם מר פרישמאן עם מחלקי התארים האלה בספרותנו והשתדל להעמידם על טעותם גם בנוגע לביאליק. אפשר לאמן גדול לחקות מעט או הרבה ולא בלי הצלחה את סגנון הנביאים, אבל זה עוד לא מספיק וביאליק, כמובן, איננו נביא. ביאליק איננו מתלבש מעולם בתגא של הטפוס העליון, אינו מטפס על ההר חמדו להם בני־הנביאים לשבת שם מרומים. ביאליק הוא, להפך, אדם מישלנו, אדם מן השורות הרגילות, והוא גם איננו חפץ לעזוב את השורות האלה. שוכן הוא לו בתוך טומאותינו, בצרותינו צר לו ובשמחתנו הוא צוהל ושמח, באשר הוא כולו עממי. יותר מזה: הוא בעצמו מבקש לו תמיד נביא,

רב פעלים, איש חי, אשר יפעם בו לב,
וברב יבער זיק, זיק מרתיח הדם
ובראש ינהג שביב מאיר דרך העם.

ובידוע, הנביא איננו מבקש את הנביא, כי מוציא הוא אותו בו בעצמו. הנביא יש לו אלהים גדולים, הנותן עליו מרוחו, הישם דבריו בפיו, ולא מפי נביאים זולתו חי הנביא, בעת אשר ביאליק בקש לו נביא, —

נביא־אמת, שיגע בצנור רבני ויבוא
ונחרוק מרמעת, מער ראשוני בלבבו,
ויחוו ירו ... לכל הדהרורים.

והוא מצא את אשר שאלו רגשות לבו הסתומים, מצא את האיש אשר בקש לו לנביא, — את אחד־העם.

ביאליק הוא משורר „בחסד אלהים", ואיש כזה אינו יכול להיות באנאלי, אינו יכול לכתוב על־פי הזמנה לרגלי מאורע, כדי לצאת ידי חובה; הוא האיש, אשר הרגשות מושלים בו. ואם הוא כתב שירים לכבודו של אחד־העם, ואם הוא מזכיר את שם הסופר הזה ברחילו ורחימא, אזי אין הדברים מן השפה ולחוץ, רק כדי שלא יחסר גם מקומו בין המסובים כאן. ועוד דבר אחד. ביאליק הוא משורר העם העברי, ובתור שכזה הוא סופג אל תוכו גם את רגשות הסביבה העברית. ובשביל זה, לא רק הוא לבדו נמצא תחת השפעתו של אחד־העם, אך גם הרגיש את אשר נהיה ראש המדברים הזה בספרותנו „לכל בני הזוקוקים לעמנו השב", לכל „ילידי הבינים", אשר את חנוכם אמנם קבלו „בצל ועלי קברות אבות", אבל בצאתם אחרי כן לאויר העולם הגדול חרדו לקראת אור החיים. ובשם כל בני הנעורים חניכי הספרות העברית אומר ביאליק, בשומו פניו אל אחד־העם:

ראיני באריאל־אמת וכאיש־תרוה,
נקי־דעת, צנוע וטהור בסתר ובגלוי,
בטוח באמתו וברעת אחרים לא תלוי,
... בשבילו המיוחד, בהיר־עיון ותקיף,

נושא נחתו בלבבו לפני ולפנים
ושומר הניצוץ האחרון של האלהים.

פה כל מבטא — תואר מיוחד, מושג מיוחד, המעריך בדיוק נמרץ את השרטוטים, שמוצא המשורר אצל הסופר, שהיה לו לנביא ולמורה־דרך, ולא נתקררה דעתו עד שאמר:

ובאשר הננו נכון לבנו ללבבך
באר פנת הקודש.

אם אתם תאמרו, שזה יחס חסיד אל רבי, אל צדיק שלו, אזי אמרתם אך מקצת האמת ולא כל האמת. הרבה מדרגות בצדיקים, ואולם „פנת הקודש" היא למעלה מכל המדרגות האלו, לעילא מן כל תושבחתא ושירתא. ואמנם כן, היה אחד־העם לכל בני הדור ההוא, שאליו שייך ביאליק, לנביא־אמת, פנת־מקדש, „כוכב מרכזי הנוצץ ממקוף גלגלו, ומושך את כוכבי לויתו מסביבו". כותב הטורים האלה החל לחיות את חייו הספרותיים בתקופה אחת קודם לתקופתו של ביאליק. גם אנחנו בזמננו, כמו שטבע הענין מחייב, בקשנו לנו „נביאים", פנת־הקודש, — אבל אנחנו מצאנו אך — מורים, מלמדים למקצוע, ולא יותר. רוב הסופרים בזמננו היו מבחירי הישיבה, הבטלנות היתה אצלם מרובה על ההשכלה, על המדע האמתי. ליהודה ליב גורדון היה גם הכשרונות גם הידיעות האירופיות הנחוצות, — אבל הוא היה אך „תנים לבכות ענותנו". הוא היה משורר של הצדדים השליליים בחיינו, „בת שירו היתה תמיד שחורה כעורב, מנהמת כיונה מחרבות הר חורב, אלה פיה מלא ולשונה קינות", ותמיד ראה והכיר רק את הצד המגוחך שבחיי עמו. אדם כזה אינו מורה־דרך, ורק קורא ומזהיר לבלתי לכת בדרך עמו. וגם מ. ל. לילינבלום היה מוכשר להשליך פצצות — לדרוש תקונים בדת ולגרום הרס בחומת היהדות העתיקה, — אבל הלא גם בזה יש יותר מחלקי הסותר מאשר מחלקי הבונה; וגם אחרי כן, כאשר התחיל "הטיף לישוב ארץ־ישראל, לא עצר לילינבלום כח לתפום מושבות הרעיון הזה בידיו, כי, כידוע, הסופר הזה היה בדעותיו על־פי השקפותיו הבבליות רגיל ובעל־ביתי, ולא התנשא להיות לראש ולמנהל. אך את אחד אני יודע מן התקופה ההיא, תקופת השבעים למספר הרגיל, אשר במובן ידוע היה האיש ההוא אביר הסופרים והשפעתו היתה הגדולה עלינו, הסופרים הצעירים. כוונתי על פרץ סמולנסקין, עורך „השחר". על־ידי הבקורת החריפה על כל חיי ההוה של עמנו, בסגנונו גבורתו של י. ל. גורדון, ראינו עין מלאה אהבה ורחמים אל העם היהודי ולב מלא גאוה על כל קנינינו הלאומיים, והוא גם את דגל תקותנו הלאומית הרים ביד רמה. סמולנסקין השפיע עלינו בעוז רוחו, ולא לצעיר אחד מקרבנו היה הסופר הזה לאב ולכהן. אבל — לא לאורך ימים... אלה אשר הכירו וראו באור ספרות־העולם, שכחו את סמולנסקין ועזבוהו, ואף רגשי־תודה נשארו בלבבם בשבילו. נמצאו צעירים רבים, אשר פנו אל סמולנסקין לבקש תורה ועצה מפיו, ואחר גם הלך אליו רגלי מיואהלין עד וינה, — אבל, באמור, השפעתו של סמולנסקין היתה רק על המתחילים, אשר אך זה עזבו

את ספסלי הישיבות; ומכיון שהללו הכירו ספרות אחרת והיו משוים את יצירותיו של סמולנסקין אל היצירות בשפות החיות, היתה השפעת הסופר העברי הולכת ותסרה, הולכת ושוקעת...

אחרת היתה עם אחד־העם. הוא התגלה אל הקהל בהיותו כבר למעלה משלשים שנה, ולא היה מעולם סופר־מתחיל, „המנסה את הנוצה, אם תלך במרוצה", ולא הוציא לשוק הספרות פירות־בוסר. ואם כי לכאורה ראשית דבריו של אחד־העם היה „לא זה הדרך!", אך בהזהרה שלילית זו היה הרבה מן החיוב, מן הבנין. כמעט למן היום הראשון שהופיע אחד־העם בספרותנו עברו לידו מושכות השלטון במהלך־הנפש של כל צעירינו, אשר רבים־רבים מהם „בדקו נפשם לאורו וראו והנה גם הרבה מאורם ממנו ובשלו היא", כמו שאומר ביאליק. שמעו דברים של טעם, דברים נאמרים לא ברוח משכילי הישיבות, אך בבנין מצייר של ההשכלה האירופית הכללית, והאומרם קרא ושנה גם את המחקר המדעי האחרון על־אודות ישראל, שהיא הן עליה. בטלנית וידיעה שטחית וירשלנית, הנשענת על התקוה והבטחון, שהקהל הקורא לא ירגיש בזה, מפני שידיעותיו הוא הן עוד יותר פחותות, — דבר כזה אין אצל אחד־העם. אתם מרגישים, שהאיש יודע את אשר לפניו, ובשביל זה משנתו קב ונקי. הסופרים מן הדור הקודם עוד החזיקו מעמד ולא חפצו להכיר בשלטונו העליון של הסופר החדש הזה; ואולם הצעירים, בני גילו של ביאליק, המה נשתעבדו באמת מרחוק בכח נעלם לנתיבו החדש של אחד־העם, ואלה מהם שנמצאו בקרבתו והכירו פנים אל פנים את הסופר בתור אישיות, לא עצרו כח להשתחרר מהשפעתו המקסימה. ולביאליק היה אחד־העם „מגדל־מאור" נצב על „צוק־סלע";

יפיפית הרים, רבנית הכנפים,
יאיר המגדל הזה באור שמש
ומביאות עמו שמש צרות רעב —
ונשפכו על גיא ירמה.
ימדי צאת הפירות שוב הימה, —
וברך הרש אור המגדל צאתן;
ממרום הצור ראיתי.
ויהי האי הזה לנוהה־ברכה עם
מרוד נדמת אלהים...

את הקטע הזה אנו לוקחים מן השיר LVII בספר־השירים, שבאמת אין בו שום זכר לאיזה איש, תאור מהיה „על כף ים־מות". ואולם לבסוף נמלך ביאליק בעצמו וכתב על השיר „לשם אחד־העם", מבלי חפץ להסתיר את הנמשל הצפון בתוך המשל. השיר הזה נכתב אחרי שגברו המאורעות בחייו הפרטים של אחד־העם, והוא חדל לעשות את הספרות קבע, עזב לו את „השלח", וגם יצא לו למרחקים. בתנאים כאלה ההשפעה המחלטת של הסופר־המורה נחלש הרבה. באו שנויים רבים גם בתוך הסביבה הצבורית והספרותית.

— מת האי. לא ברוש ולא ארז
הקימוש יפרח בו עם אזוב צעיר.

והוא מוסיף לספר:

וימת כל האי וישם כולו,
ובדד, דום, מכל העולם פרוש,
מגדלו נצב שם ומאיר על השממה;
והכל כאילו מהרהר כאן בדממה:
„למי ולמה?"...

ואם כי „מת כל האי" וחדלה כל ההשפעה של אחד־העם, וגם אין על מי ועל מה להשפיע („למי ולמה?"), בכל זאת מכיר ביאליק את הערך המוסרי הגדול של הסופר הזה גם עתה, וגם עוד לא אבדה תוחלתו לראות את אחד־העם בתור אור לסופרינו —

וכמו שהאיר — יאיר...

עין־הנשר של המשורר כונה בדיוק את ערכו של אחד־העם גם עתה, אם כי הוא הלך ופרש לו לקרן זוית לזמן ידוע — כפי שאנחנו מקוים — הוא נשאר בכל זאת בתור מגדל־מאור בראש הסלע, ואם כי „ערירי הוא נצב שם", אבל שבט אורו ינוח על הסביבה. אחד־העם נהיה להאינטליגנציה העברית מה שהיה בזמנו, במשך הרבה עשרות שנים, נ. ק. מיכאלובסקי להאינטליגנציה הרוסית. האנשים מתביישים מפניו גם בשבתם מרחיק מהם, יראים את רוממותו. בטוח אני, שכאשר ישוב מר ברנר להדפים את כתביו, אזי ישמוט מהם את המבטאים, שהיה בהם יותר שובבות מהכרה פנימית; וכאשר נמנו „האבירים" והוציאו את הקובץ, שכמו החלטה שתקנית נתקבלה בין הסופרים לבלי הזכיר את שמו לא נמצא בכל זאת אף אחד מהם, שהסכים להקרא בשם עורך הקובץ... כי נכונים מאד דברי ביאליק: „פנת־הקודש", ובישעת חשבון־הנפש האדם מכוון את לבו אליה...

ביאליק קורא לאחד־העם רבי ומורי. ואמנם לא הלכה אחת למד בבית־מדרשו, לא משנה אחת משל אחד־העם שנן המשורר לעצמו. ברבים משיריו, בכל המקומות שאנו רואים אותו נושא משא וחזון על מראות החיים בעמנו, אנו שומעים את הדעות ואת הרעיונות, שהקנה אחד־העם לקהל הקוראים העברי. ולפעמים עושה ביאליק לנושא שיר מיוחד את אחד הרעיונות שהביע אחד־העם. כן רואים אנו בשיר „אכן גם זה מוסר אלהים" את התלמיד מתאר בשפתו השירית הנפלאה את האנחה הגדולה שהשמיע הרב בדרשתו באספת הציונים במינסק על הגלות המרה, הגוזלת את חופשתנו הרוחנית, ואנטוקולסקי הפסל היהודי לא לקח לו את הורדוס המלך ויבחר לו את ייאן הנירא, יבמקים בן־עמי ובן־עירו הגאון רבי אליהו מווילנא תאר את הנזיר ניסטור. מן השיר הזה אי־אפשר להביא כל קטע, כי כולו מחרוזת פנינים אחת, — וברוך יהיה המקור שממנו שאב המשורר אבני־חפץ כמו אלה, וברוכים יהיו השמים, אשר משם ירדו על המשורר טללי אורות להיות לברכה בספרותנו החדשה.

(עוד יבוא).

בַּךְ בְּבֵית־לֶחֶם

מאת

ד"ר יוסף ריידר.

בעיירה קטנה אשר בעמק ליהיי הפורה, בבית־לחם אשר במחוז פנסילבניה, — עיירה הנודעת יותר על־ידי חברת־הפלד המתאחזת — נערך מדי שנה בשנה, בקיץ ירח מאי, מחזה מרהיב ונהדר: להקת משוררים ומשוררות יחד עם חבורת מנגנים מתאספים מקרוב ומרחוק אל בית־מקדש המוראביים של האוניברסיטה שם לחוג חג־באך ברנה וזמרה, בשוררם את מנגינותיו המעולות של יוהאן סבאסטיאן באך (1685־1750), המנצח־בנגינות היותר גדול שבעולם, וכל יודעי זמרה ומכבדי המלחין הגאוני הזה נוהרים שמה מכל קצוי ארץ ועיירות רחוקות לשמוע אל הרנה ואל הזמרה. החג נמשך שני ימים רצופים, יום הששי ויום השביעי של השבוע, ובמשך העת הזאת נערכים ארבעה קונצרטים שונים ממנגינותיו של באך: שנים מהם ביום הראשון נתונים אל קאנטאטות או זמירות קולוניות בלתי־ארוכות המיוסדות על נוסח ביבלי מן הברית הישנה או החדשה, בעת אשר השנים האחרונים ביום השני הם מוקדשים כליל אל המנגינה הכוראלית היותר מצוינת של באך, ה„מישא (Mass) במפתח B מינור". הקאנטאטות הן אוראטוריות זעירות־אנפין המסיימות בכוראלות מינוריות עשויות לא רק בעד להקת המשוררים, כי גם בעד קהל הנאספים, ורושמן הוא חזק ועצום מאד ומזעזע לב ורוח. אבל בדיעבד הן רק כפרוזדור לטרקלין, כמו הכנה והזמנה אל המשא הגדול אשר במבנהו האמנותי ובמראהו האסתטי הוא כמו הקאתאדראלה הגותית של ימי הבינים. כל המעלות שמנו חכמים באחרונה נמצאות גם בראשון: יופי מאיים ואצילות עליונה, אילית ואיתנות, התחבטות הקייב והתלבטות הקיים, התנבשות והתדברית, ולאחרונה התרגשות והתגעשות. ואף כי קאתולי הוא המשא הזה בצורתו הנה פרוטסטאנטי הוא ברוחו, יען כי באך הפיח בו רוח של חופש ואור, רוח של שמחה וחיים, ויפזר את העננים המכסים ומלפפים את המשא הקאתולי. בניגוד לזה האחרון הנה כלי־זמר מלוים את יצירת רוחו של באך. כנראה, חפץ באך להראות שגם הכנסיה הפרוטסטאנטית יכולה להסתייע במין נגינה זו כמו הכנסיה הקאתולית, ואולי ברושם יותר גדול ומתמיד. איך שיהיה, הנה הצליח באך במנגינה זו לצלול לעמקי תהום ההבעה הדתית ויישר את נצחון הנצרות בנאום בלתי־מסופק ובשפה אדירה ואיומה, אשר גם גאון הזמרה הקאתולית, פלסטרינה, לא הגיעה אליה לעולם. כמעט כל הלחנים והנעימות במשא זה הם מוצלחים, ורבים מהם הם גאוניים ויוצאים מגדר הרגיל. מענין הוא לדעת שבתפלות אחדות במשא זה, כמו ב„קדושה", באך מחקה את הריתום היהודי: חלק אחד מן המשוררים קורא „קדוש!" וכל הלהקה משננה יחד ברעם ורעש, בהנפת תריסין ושפעת קלגסין, עד כי מזדעזעים עמידי הבית משאונם והמונם.

כל מי שלא ראה את המראה הזה לא ראה דבר גדול ונפלא מימיו. לא רק הקהל כי גם האויר הוא טעון אדי אצילות וקדושה, והכל ממוזג ומרווה ביראת אלהים והדרת קודש. כחצי שעה לפני פתיחת הקונצרט ארבעה עשר מנגנים מטפסים ועולים אל עלית המקרה ומחצצרים בחצוצרות ארוכות כוראלות יפות ונעימות, עמומות ועגומות, לוקחות לב ונפש, בכדי לברוא אטמוספירה נאותה והגונה בעד נגינות־קודש ולהכשיר את הקהל בעד עבודת־אלהים הממשמשת ובאה. ואז אנשים ונשים המתכנשים על ירק דשא בחוץ נכנסים לבית־צלותא ויושבים ועומדים צפופים ודחוקים בעת אשר המנצח בנגינות, הד"ר יוהאן פריד וואלה, מניף את ידיו ונותן סימן אל המשוררים והמנגנים להתחיל את הנגינה. ונשמעת נגינה חמה ונעימה, איתנה ומתוקה, כזאת שאי אפשר לשמוע בכל מקום אחר, נגינה רצינית מישתפכת משלש מאות גרונות וחמשים כלי־זמר המתחרים זה בזה לבטא את הטוב ואת הנעים בנעים זמירות הכנסיה הנוצרית. ומזדעזע האויר ומתקדש המקום ומתרשם הקהל מעצמת הנגינה ומרצינות המנגנים הנתונים בלב ונפש אל מלאכת־קודש זו, ורגע הנך שוכח את העולם הפשוט ומלואו, את עמק־הבכא עם כל צרותיו ותלאותיו, עם עצמת צערו ולחצו, והנך מרגיש כמרחף בשמי מרומים, בעדן גן אלהים, מאזין ומרשים לשירת אראלים ורנת כוכבי בוקר, ובמצב של אצילות מוחלטת והתפשטות הגשמיות הנך מצרף פתאום את קולך לקולות המשוררים ונותן הלל ושבח לאל אלהים ארון התולדה.

רושם כזה של האצלה והתקדשות אפשר למצוא רק בזמרתו של באך ולא בשום מלחין זולתו. כי באך הוא לא רק גאון הזמרה בכלל, כי אם גם גאון הזמרה הדתית. בנגינותיו הקטנות והגדולות, הפשיטות והמורכבות, יש מעין מאויים כמוסים אל העליון והנסתר, כוסף וגעגועים אל אלהי האלהים אשר בשמי השמים. הקולות המינורים המתרדפים בלי הרף ומתאוים לזווג יפה הם כמו שליחי־מצוה ומלאכי־שלום המחפשים ותרים את חביון השכל הנעלם. לא אגזים אם אומר שבאך איננו נופל מלותר בעבודתו בעד הפרוטסטאנטיזם: מה שהאחרון עשה בלשונו ועטו עמל הראשון לעשות ברנתו ונגינתו. העובדא היא שהזמרה הפרוטסטאנטית התחילה עם ההימנון „צור מעוז" של לותר, אבל ההימנון הזה בלבד, עם כל יפעתו ותפארתו, לא היה בכחו לפעול פעולה ממושכת ומתמדת, עד אשר התפתח בידי באך לכוראלה יפה ומגוונת ויקח חלק הגון במנגינותיו הקרושות המיוסדות על הברית החדשה. הכוראלה הזאת עזרה לנצחון הפרוטסטאנטיזם יותר מכל דבר אחר, ותפליא לעשות גם ממלחמות מלך ושרים. באמת, המנגינות הניצריות של באך הן הבטוי הזמרתי היותר רם ונישא של האמונה הפרוטסטאנטית כמו שמנגינותיו של פלסטרינה הן ההתגשמות היותר יפה של הדת הקאתולית. אכן באך עלה על פלסטרינה עשרת מונים: מלבד קאנטאטות, טוקאטות, כוראלות ומוטאטים למאות, כתב גם אוראטוריות גדולות וארוכות כמו „סיגוף המשיח לפי מתתיהו", „סיגוף המשיח לפי יוחנן", „סיגוף המשיח

לפי לוקוס", ואחרון עולה על כולם „המשא ב מינור". אי־אפשר להאריך על נכון את המנגינות הענקיות האלה עד אשר נשמע אותן מפי להקת־משוררים כזו אשר בבית־לחם המדקדקת בכל קו ותו כחוט השערה ומתאמצת לשפר וליפות ככל האפשר את הגיונותיו הנעלים של החזן מלייפציג. רק אחרי העתקה מדויקת ואמנותית כזאת נוכל להבין את המשפט אשר הוציא עליו שומאן ש„הזמרה חייבת לו חוב גדול כזה שהדת חייבת אל מיסדה". מענין הוא לראות שגם כשהוא כותב נגינות חילוניות כמו ריקודים ומחולות הוא כותב אותם בסגנון דתי ובנוסח הכנסיה הנוצרית, כי באך נתחנך על ברכי הכנסיה הנוצרית וממנה שאב את השפעתו העליונה. בהכרת הביט על הזמרה כמו על שפחת הדת, וביפותו ובשכללו את הזמרה יפה ושכלל גם כן את הדת הנוצרית. לא לפלא הוא שהמלחין הדתי הזה התנגד אל האופירה האיטלקית, אשר בעיקרה היתה מחאה נמרצה נגד הזמרה הדתית המיפשטה.

באך היה מלחין ב„חסד אלהים". יפה קרא עליו ביטהובן: „לא באך (נחל באשכנזית) יקרא שמו, כי אם אוקינוס". במעין לא אכזב וכבייר בלתי־פוסק היה פולט לחנים ונגונים למאות ויבן עליהם בנינים זמרתיים נפלאים. על־פי רוב ברר לו פראזה קטנה בעלת שלשה או ארבעה תוים ויקם עליה קומה ענקית, מן „מגדל בבל", והכל על־ידי סוד חבור מיוחד לו. קח את מנגינותיו הגדולות שנכתבו בלייפציג בשנות חייו האחרונות: המעולות שבהן, „סיגוף המשיח לפי מתתיהו" ו„המשא ב„בי" מינור", הן פשוטות בתכלית הפשטות וברורות ומחוורות כזוהר השמש, יען כי נוסדו על נעימות קצרות ומובנות, מלאות תוכן וסדר, עד שגם ילד יוכל להבין אותן. אבל מיטב כחו נמצא בעבוד הנעימות ובחבורן הארכיטקטוני שאינו משאיר גם פגם אחד ,ופה ביחוד אפשר לראות את כח המצאתו הגדולה. ב„המשא" שלו, פרי רוחו הגמול ומבוגר, העמיד באופן זה שתי מאות דפים של נגינה על דף אחד של מלים, ועל שתי מלים בלבד, Kyrie eleison, כתב ששים דפים של נגינה! ובכל זאת הנגינה הזאת היא כה מושלמת ומשוכללת הן מצד החבור הטכני והן מצד היופי האסתטי, עד שאי־אפשר למצוא בה גם תו עודף אחד. פה מונחת גאוניותו של באך! משנתו היא פשוטה ומחוורת, מפני שהיה תמיד בעל־הגיון בסדור הצורה הזמרתית, ולעולם לא חטא נגד חק האחרות. אבל יחד עם האחדות המציא חליפה ותמורה תכופות על־ידי התחרות הנעימות והתרדפות הנגינות (fugue) מצד אחד והקבלת הלחנים בשורה העליונה והתחתונה (counterpoint) מצד אחר, באופן שההאר־מוניה אשר השתמש בה לא היתה הארמוניה של אקור־דים ואשכולות־תוים סתמיים וחסרי־ענין, כי אם הארמוניה של נגונים חפשיים משולבים ושזורים יחד בהתאם אור־גאני. בשני האמצעים האלה הגדיל באך לעשות על כל אשר קרמוהו: יש שהוא מכנים ששה קולות שונים בריות ידוע זה מזה, והקולות האלה המתרדפים זה אחר זה ומתאבכים ומסתבכים זה בזה רוקמים רקמה זמרתית נפלאה, כתפית פרסית מעינת ומגוונת; ובהקבילו את הלחנים בשורה העליונה והתחתונה הוא מוסיף עשירות הרעיון ומלאות הענין על־ידי התגוונות הצורה הזמרתית. באך ידע היטב איך להקפיל את הקולות השונים ולהתאימם להארמוניה נעלה ויפה, ומפני זה נתמחה לקונטרפונטיסט היותר גדול שבעולם. האמת היא שהנוסח הקולני העתיק שהיה מיוסד רק על כפל־קולות בלבד התנון והתדלדל, ועל מקומו יסד באך נוסח חדש מבוסס על כללים כלי־זמרתיים. בדברים יותר ברורים, באך הביט על הקולות האנושיים כמו על כלי־זמר משוכללים המוכשרים ומסוגלים להוציא טון זך ומדויק, גבוה או נמוך. מפני טעם זה קשה לפעמים לשיר את נגינותיו, וראויים אנשי בית־לחם לשבח בעד עמלם להתגבר על כל המכשולים הטכניים בכדי להוציא דבר מתוקן ומשוכלל.

באך ספם ותכן את הזמרה של ימי הבינים והריני־סאנס ויסל מסלה חדשה לזמרה מודרנית. בו נפגשים כל הנסיונות מימיו של הכומר גי מאריצא, מתקן ההארמו־ניה, עד ביטהובן ובראהמס, מחוללי ההארמוניה בצורתה היותר מיושלמת. בהגיונות זמרתיים היה עשיר מכל המלחינים, מלבד אולי ביטהובן, אבל עלינו לזכור שהאחרון, עם כל גאוניותו וחפשיותו, היה בלתי־אפשרי בלי הראשון, כמו שהצייר רפאל היה בלתי־אפשרי בלי הציירים הגדולים שקדמוהו בפלורנץ ובוניציה. העיקר הוא שבאך פתח דרכים חדשים לא שערום ראשונים וירחיב את אופק שמי הנגינה, ועל יסוד ההרחבה הזאת אפשר היה לביטהובן לכתוב ולחבר את תשע סימפוניותיו ראל־מותיות. גם הנדל, בן־דורו של באך, הושפע על־ידי האחרון בלי דעת, אף כי לא פגש אותו מימיו. ההשואה בין השנים היא להפסדו של הראשון: הנדל אָמנם חבר מנגינות הרבה כמו באך ו„המשיח" שלו היא אוראטוריה נעלה ונפלאה, אבל חסר הוא את האצילות ואת הרצינות של חברו מלייפציג, את כבדות־הראש והדרת הקודש המלוות כל שורה ושורה של נגינותיו. בכלל, סגנונו של הנדל הוא יותר צף וקל, יותר עלז ושמח, יותר רך וגמיש, יותר פשוט ושטוח, ולפעמים קרובות נכרת בו קלות־ראש מייחדת.

באך היה חוטר מגזע מזמרים ומנגנים. הנגינה היתה בדמו ובעורקיו מטל ילדותו, ולה הקדיש את כל ימי חייו. אין גם מקצוע אחד בממלכת הזמרה שלא עבד בו באהבה וחריצות, וקשה להחליט אם הגדיל לעשות בנגינה קולנית או בנגינה כלי־זמרתית: קרוב לודאי שבשתיהן השיג את מרום פסגת ההשלמה. בתור חזן של הכנסיה הפרוטסט־טאנטית ומנצח על האורגאן התעסק כל ימיו בשכלול הצורה הזמרתית ובפתוח אופן הנגינה. בווייםאר התעמק במנגינות האורגאן ויוציא מתחת ידו קאנטאטות, פוגות וטוקאטות; בקייתן כתב נגינות־מיתר כמו פאנטאסיות וקונצרטות, סיוטות וסימפוניות בעד הפסנתר; ובלייפציג חבר את מנגינותיו הארוכות בעד להקת־קולות יחד עם לויה כלי־זמרתית. דרך־חייו זה מעיד על התפתחות תמידית והשתכללות ממושכת עד קץ ימי חייו. ממספר מנגינותיו העולה לאלפים נקל לראות איך הרבה באך לעבוד בשדה הזמרה, והלא מרוב עמלו נתעור בשנות

חייו האחרונות בלייפציג. אחרי מותו נשכח באך עד תחלת המאה התשע־עשרה, ורק הודות למנדלסון־ברתולדי, אשר ערך את „הסיגוף לפי מתתיהו“ בברלין בשנת 1829, קם שמו לתחיה ונתפרסם בכל רחבי תבל. מאז ועד עתה מתגבר הודו והדרו של באך מדי שנה בשנה, ויותר שהננו שומעים את נגינתו יותר הננו לומדים להעריך את ערכו הגדול בתור גאון הזמרה. בשנת 1850, כשמלאו מאה שנים למותו של באך, נוסדה בלייפציג חברה תחת השם „באך געזעללשאפט“, אשר שמה לה למטרה להדפיס בהידור את כל מנגינותיו של באך ולפרסם אותם ברבים. עד עתה נדפסו כחמשים כרכים גדולים ועבים המלאים על גדותם במיטב השירה והזמרה העולמית.

וכל מי החפץ לשמוע את המנגינות הגאוניות האלה כפי שהן צריכות להיות נשמעות, עליו ללכת אל העיירה הקטנה אשר בעמק ליהיי, לבית־לחם אשר במחוז פנסיל־בניה, מקום חוגגים חג־באך אחת בשנה.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹורָעוֹת

באמריקה.

—ועידת פועלי־ציון. ביום הראשון העבר נפתחה בפיטסבורג, פא., הועידה השנתית של „פועלי־ציון“.

מספר הצירים היה 74 והם באי־כח 57 אגודות הנפוצות בארבעים ערים.

הפרטיכל הראה שמספר כל החברים במפלגה עולה עכשיו ל־4449 חברים יחד עם „פועלי־ציון“ הצעירים עולה המספר לחמשת אלפים בערך.

במשך תשעת החדשים האחרונים אבדו למפלגה קרוב לשמונה מאות חברים ונכנסו חברים חדשים במספר של 400. המזכיר באר את סבת ההפחתה של החברים בחוסר הכסף הנחוץ להנהלת תעמולה.

השאלות החשובות שהועידה דנה בהן הן: הדין־וחשבון מהמלאכות של „פועלי־ציון“ בארץ־ישראל; הקונגרס היהודי האמריקאי; הקונגרס היהודי העולמי; הקונגרס הציוני; הקונגרס של הפועלים היהודים והיחס של „פועלי־ציון“ אל ה„אינטרנאציונאל“.

ישיבות אחדות היו סוערות בשל הבקורת מצד השמאליים שבמפלגה כלפי ההנהלה שהיו רגילים לפרסם מזמן לזמן בליפלטים והוברות מיוחדות. המנהיגים ובאי־כח המתונים שבמפלגה דרשו שכל בקורת כלפי ההנהלה מותרת להתפרסם רק בעתונות של המפלגה ולא בעתונות חוץ. הדעה הזאת נצחה.

לפי התכנית נערכו הועידה הזאת המש־עשרה ישיבות והישיבה האחרונה חלה ביום ו׳, 2 ליולי.

בשעה שעתוננו נמסר לדפוס לא נתפרסמו עדיין ההחלטות החשיבות.

—גמר השביתה ב„בית־הספר הלאומי“. ביום השני העבר שבו המורים והתלמידים של בית־הספר הלאומי לישיבותיהם העבריים. ה־ועד לעזרת בתי־הספר העבריים הפדרציה לצדקה בחר בועד מפשר בנשיאותו של הד"ר י. ל. מאגנס, שלפניו יגישו את עצומותיהם שני הצדדים — הדירקטורים והמנהל עם המורים. לעת עתה הוסכם, שבבית־הספר ישררו אותם התנאים שהיו נהוגים בו כלפני שלשה חדשים.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

— שליחי יהודי אנגליה לרוסיה הסובייטית. באספה מיוחדת לבאי־כח אגודות העזרה בשביל יהודי רוסיה, שנערכה זה לא כבר בלונדון תחת נשיאותו של הלורד סוויטלינג, החלט לקבל את התכנית לעבודת העזרה בשביל יהודי רוסיה הסובייטית כפי שעובדה על־ידי הד"ר יוכלמאן עם בא־כח רוסיה הסובייטית בקופנהאגן, מר ליטווינוב.

על־פי התכנית הזאת יצורף לועד העזרה בין־הלאומי הפועל ברוסיה חבר יהודי שיהיה בא־כח אגודות העזרה היהודיות. ליט־ווינוב לא הסכים בשם ממשלתו לנתינת רשיון לועד יהודי מיוחד להושטת העזרה בקרב היהודים, משום שמציאותו של ועד יהודי מיוחד היתה — לפי דעת הממשלה הסובייטית — משמשת סבה להתעוררות אנטישמית בקרב האכרים האוקראינים העניים. איכם תחת זה הסכים לתכנית הנזכרת.

שאלת התכנית הזאת עמדה גם כן על הפרק בועידה אחרת של עסקני העזרה תחת נשיאותו של הד"ר גאסטר. בועידה הזאת השתתפו באי־כח אגודות העזרה מכל המפלגות שביהדות האנגלית וגם הם קבלו את התכנית של יוכלמאן.

בתור בא־כח של אגודות העזרה היהודיות בועד העזרה בין־הלאומית נתמנה הד"ר יוכלמאן.

— יחס הפועלים האנגלים לרדיפות כלפי היהודים. באחת הישיבות של קונגרס הפועלים האנגליים שנערך בשבוע העבר הרצה אחד מחברי הועדה הסוציא־ליסטית שנשלחה לפולניה לחקירת הפרעות על הענויים הנעשים ליהודי פולניה. דבר אחד הרצה על הטירור הלבן בהונגריה.

בין יתר ההחלטות של הקונגרס ישנה גם אחת האומרת, שמלאכות מטעם הפועלים תתיצב לפני ראש המיניסטרים ותציע לפניו את דעת הפועלים בדבר הטירור בהונגריה.

— דרישת הגירה חפשית לארץ־ישראל. הקונגרס של הפועלים האנגליים קבל גם כן את הצעת ה„פועל־ציון“ פומראנץ: לדרוש מאת הממשלה האנגלית שתפתח תיכף את שערי ארץ־ישראל להגירה יהודית בלתי מוגבלה.

— נדבת הממשלה האנגלית. הממשלה האנגלית נדבה את הסך של 74,725 ליטרות שטרלינג לטובת יהודי מזרח אירופה.

* * *

הונגריה.

כפי שאפשר היה לשער מראש, לא עזבו הריאקציונרים והאנטי־שמים ההונגריים את הפועלים מפני הבויקוט שהכריזו עליהם הפועלים בין־הלאומיים. להפך, מתוך נקמה ביהודים וברדיקאלים

הרחיבו את מעשי ה„טירור הלבן" במדה עוד יותר זעומה. יהודים וראדיקאלים למאות נאסרים ורבים מהם נמצאים אחר כך הרוגים או שהם נעלמים מבלי דעת עוד את גורלם.

החלק היותר אקטיבי במעשי התעתועים לוקחת ההסתדרות של „הונגריה המתעוררת". באספתה האחרונה החליטה לפנות בכרוז אל האכרים שבכל העולם, שלא ישלחו את תוצרת אדמתם לאותם הגלילות האינדוסטריאליים שפועליהם משתתפים בבויקוט בין־לאומי כלפי הונגריה.

* * *

בארצות אחרות.

— איטליה. הרברט סמואל היה בראיון עם האפיפיור והאחרון הביע את הסכמתו לפרוגראמה של סמואל ביחס אל עבודתו העתידה בארץ־ישראל.

סמואל בקר גם כן את המלך האיטלקי. ביום [illegible] עזב את רומי.

גרמניה. מברלין מודיעים, כי הקאנצלר הגרמני פירנסאך גלה את דעתו, כי הממשלה תלחם מעכשיו נגד האנטישמיות.

— אסטוניה. בועידת עסקני הקהלות היהודיות שהיתה זה לא כבר בריוויל, החלט פה אחד, שכל קהלה תשלם מס שנתי [illegible] ישיבת ארץ־ישראל.

* * *

בארץ־ישראל.

— תעמולה בין השייכים לטובת הציוניות. השייך אחמד אבוגוש שלח חוזר לכל השייכים הערביים בארץ־ישראל, שבו הוא דורש מהם, כי יתמכו בממשלה האנגלית בקבלה את המאנדאט על ארץ־ישראל וכי יתיחסו בידידות אל הציונים.

— שפת עבר — שפה רשמית. מירושלים מודיעים ללשכת־המודיעין בלונדון, כי הגוברנטור הצבאי הודיע לבאי־כח העיר הירושלמית, שהשפה העברית תשוה בזכיותיה בחיים האפיציאליים לערבית. שלטון העיר היה מוכרח למנות גם מזכיר עברי.

— הרמשפט זאבוטינסקי. מירושלים מודיעים, כי התמרמרות בין איכלוסי היהודים בארץ־ישראל מפאת משפט זאבוטינסקי עודנה עצומה מאד. היהודים משתמשים בכל הזדמנות להביע את מחאתם נגד פסק־הדין.

— שעורי־מדע של „הפועל הצעיר". ועדת התרבות של „הפועל הצעיר" נגשה לסדר שעורי־מדע על־פי קורס הדרגי. במשך עונת הלמודים שבקיץ זה (סיון, תמוז, אב) ינתנו שעורים במקצועות האלה:

א) במדעי הטבע. — כתיבת ארץ־ישראל, פיזיקה כימיה, בוטאניקה, באקטריולוגיה פיזולוגיה, פסיכולוגיה, היגיינה. המורים הם דר״י״ם אפשטיין, ביגא־ציב, ויניר, סיגאלובסקי, פוגלסון ותמשים.

ב) במדעי הרוח. — תנ״ך, תולדות הספרות העברית, היסטוריה, סוציאליזם. המורים: ד״ר אפשטיין, גליקסון, פיכמאן, פינס.

ג) במדעי העבודה. — חקלאות, בנין ערים וכפרים. המורים: המהנדסים טישלר ו[illegible] פלדמאן.

אין שום ספק, ששעורים מדעיים כאלה, ברכה רבה בהם, ואם רק יסודרו כהוגן ובהתמדה, יכולים הם לשמש יסוד בשביל מכללה עברית.

— מחאת ה„ועד הזמני" נגד איסור אספת הנבחרים. הועד הזמני הודיע לועד הפועל הציוני בלונדון את הידיעה הבאה:

„שלחנו אל לויד גיאורג טלגראמה בנוסח זה:

„הנהלת שטח האויב הנכבש אסרה את אספת הנבחרים של יהודי ארץ־ישראל. הועד הזמני של יהודי ארץ־ישראל מוחה בכל תוקף נגד הצעד החדש הזה של קפוח זכותנו פה בארץ, שהיא התנקשות בנפש הישוב העברי. מעת הפרעות בירושלים ועד הימים האחרונים לא פסקו ההתנפלויות התכופות על התושבים העברים בכל הארץ. כל הישוב העברי חדור הכרת ההכרח הגמור להתאסף לשם סדור עניני חיינו הפנימיים ורכוז הכחות למטרת בנין הארץ, ולשם פעולת הגנה על חיינו ועל זכותנו להקים בית לאומי בארץ אבותינו. הועד הזמני של יהודי ארץ־ישראל פונה בשם כל הישוב העברי אל הממשלה הבריטית שתסיר את האסור הבלתי־צודק הזה. ולכם נודיע, כי כל הישוב מדוכא מאד מההפרעה הזו לארגונו. הננו דורשים מכם בכל תוקף להקדיש את כל המרץ והזמן הדרושים בשביל השגת רשיון מאת הממשלה המרכזית לאספת הנבחרים, שבלעדית אין אפשרות להמשיך את העבודה הישובית בארץ.

— בית־הספר לנגינה הכללי. בית־הספר לנגינה הכללי, אשר נוסד בירושלים בהשגחתו ובתמיכתו של המושל הצבאי הקולונל סטורס, עבר, לפי הסכמתו של המושל לרשות ועד החנוך. המושל רצה להסתלק ממשא הוצאות בית־הספר וכיון שהרוב הגדול של התלמידים הם יהודים, וכיון שבתי־הספר העברים עומדים בדרך כלל על העיקר שלא להבדיל בין דת לדת, מסר המושל את בית־הספר לרשות ועד החנוך, למען תברא גם הסביבה החמה מצד הקהל הגדול לבית־הספר הזה.

ועד החנוך, למרות מה שקבלת המוסד תגדיל את תקציבו באמצע השנה, מצא לנכון לקחת את בית־הספר הזה אל רשותו, על־פי העיקר הקבוע, שיתקבלו בו תלמידים מכל עדה ודת, אלא שיהיה מעתה סגור בשבתות ובימי החגים העברים ושפת הלמודים תהיה רק עברית. הנהלת בית־הספר נמסרה גם עתה למנגן רב־הכשרון, אנטון צ׳יקוב, אשר יתן מעתה את שעוריו בעברית. גם המורה לפסנתר, מר סיל האנגלי, החל ללמוד עברית, למען יוכל לתת את שעוריו בעברית.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

ועידת „יהודה הצעיר".

בשבוע העבר היתה בלונג ברינטש הועידה השנתית של „יהודה הצעיר". לפי הפרוטוקול הרשמי מונה עכשיו ההסתדרות הזאת 15,300 חברים. מספר האגודות הוא 955, בתוך אלה ישנן 150 אגודות חדשות שנוספו בשנה האחרונה. האגודות הן מארבע מדרגות: אגודות ילדים, מבני 10 עד 12 — 150; אגודות נערים, מבני 12 עד 15 — 411; אגודות צעירים, מבני 15 עד 18 — 317; אגודות צעירים בוגרים, למעלה מ־18 שנים — 77 אגודות. 307 אגודות הן לנערים, 387 לנערות ו־150 מעורבות.

חברי יהודי הצעיר אספו — לפי הפרוטוקול — יותר מ־50 אחוזים של הכנסות הקרן־הקיימת; כמו־כן קבצו אלף וחמש מאות דולארים לקנית צעצועים בעד ילדי ארץ־ישראל.

העבודה העברית של ההסתדרות גדלה והתרחבה הרבה במשך השנה האחרונה הודות להעזרה הנתונה בנידון זה מאת הלשכה העברית שעל־יד מחלקת החנוך של ההסתדרות הציונית. בתוך ההסתדרות ישנן עכשיו 75 אגודות עבריות.

ביום השני לפני הצהרים היתה לועידה ישיבה עברית.

כל ההרצאות, הויכוחים, ההצעות וההחלטות התנהלו בעברית. ק. וויטמאן ומרדכי הלוי, באי־כח הלשכה העברית של מחלקת החנוך הציעו תכנית בשביל חיזוק העבודה העברית בין האגודות המתנהלות באנגלית ובשביל יסוד אגודות עבריות חדשות בבתי־הספר העברים. הוכנסה הצעה שהאגודות העבריות תקבלנה אוטונומיה מלאה. ההצעה עוררה התנגדות עצומה מצד מנהלי המפלגה. בתור הנחה לדרישה הזאת החלט אחר כך שלאגודות העבריות תהיה הזכות של באות־כח בועד הפועל.

* * *

העיקרים בתכנית העבודה הציונית של צעירי־ציון האמריקאיים.

העיקרים הנקובים להלן נתקנו ונתקבלו על־ידי „ועד זמני" שנבחר מטעם הפראקציה של „צעירי ציון" באמריקה, שנסתדרה בזמן האחרון.

בהקדמה לעיקרים אומר הועד בין יתר הדברים:

„— — — המצב החדש שנוצר על־ידי ההחלטה של סאן־ירמו מטיל על יהודי כל התבל חובות רבים, ביחוד הוא מגדיל את חובותיהם של הציונים בכלל ושל ציוני אמריקה בפרט — — —"

„בכדי להחיש ולהקל את עבודת בנין הבית היהודי הלאומי בהתאמה אל העיקרים הנקובים להלן ובכדי למשוך אל העבודה הציונית כחות פועלים חדשים מבין שדרות הצעירים והפרוגריסיביים שביהדות האמריקאית, אנו מיסדים את ההסתדרות „צעירי־ציון" בתור פראקציה של ההסתדרות הציונית באמריקה ושל ההסתדרות הציונית העולמית.

„העיקרים של „צעירי־ציון" הם:

„בשביל אמריקה. 1. בכדי שההמונים הציוניים יקחו את החלק היותר גדול במפעלים הציוניים, יש הצורך להסתדרות הציונית ליצור שטת עבודה שעל־פיה יקבלו עליהם השכונות הציוניות והציונים האינדיווידואליים, חובות ואחראיות יותר גדולים.

„2. ההסתדרויות הציוניות, הלוקאליות והמרכזיות, תקחנה חלק בכל המפעלים היהודיים בארץ זו שיש להם שייכות אל הענינים הלאומיים של עמנו.

„3. לפעול על עסקני השכונות ליצור מוסדות לוקאליים — תרבותיים, כלכליים ומסוגים אחרים, שישמשו בתור מרכזים שיש לבם יחסים ידידיים וגם בתור אמצעי להשיג על־ידם חברים שיהיו מאורגנים על יסודות מוצקים.

„בשביל ארץ־ישראל. 1. ההתפתחות הכלכלית של ארץ־ישראל בתור בית לאומי ליהודים תהיה מבוססת על העיקרים הבאים: הלאמת הקרקע, כל התעשיות וכן כל הדברים שיש בהם משום תשמישי הקהל יהיו נחשבים לרכוש הקהל או שיעמדו תחת השגחתו ויוצרו על יסודות קואופיראטיביים.. העיקרים האלה נתקבלו על־ידי ההסתדרות הציונית בהגבלות ידועות בועידתה בפיטסבורג. אנו עומדים על בסיס הפרוגראמה הפיטסבורגית במובנה היותר רחב.

„2. כל המפעלים לטובת התפתחותה של ארץ־ישראל הנפעלים על־ידי ההסתדרות הציונית העולמית או על־ידי ההסתדרות הציונית האמריקאית יתנהלו גם עכשיו ברוח העיקרים הנזכרים למעלה.

„3. ההשתמשות בעיקרים האלה בארץ־ישראל מחייבת, שגם בארצות הגלות תעשינה הכנות ידועות. המפעלים שצריכים להוצר תיכף באמריקה הם: ליסד קבוצות פועלים על יסודות קואופיראטיביים, לחנך מנהלי קואופיראטיבות בשביל ארץ־ישראל, ליסד בתי־ספר ולסדר שעורים ללמוד השפה העברית (לגדולים), ליסד על בסיס דימוקראטי מוסדות כספיים עממיים שיעזרו להמונים הרחבים להשתתף בעבודת היצירה בארץ־ישראל."

בשם הועד הזמני, פרופיסור ח. מ. קוללין, יושב־הראש;

מ. א. ילדין, מזכיר;

עמנואל ניומאן, גזבר.

הכתובת של „צעירי־ציון" היא: צעירי־ציון, 114-116 השדרה החמישית, ניו־יורק.

* * *

לקראת הועידה הציונית בלונדון.

— ביאת הקבוצה הראשונה של צירי ציוני אמריקה. ביום 23 ליוני באה ללונדון הקבוצה הראשונה של צירי הציונים באמריקה לועידה הציונית. מר יעקב דיהאז, אחד מהקבוצה הזאת, פרסם גלוי־דעת, כי הצירים הציוניים מאמריקה ינהלו תעמולה בועידה הציונית בעד קבלת הפרוגראמה הפיטסבורגית, הדורשת את הלאמת הקרקע ועבודה קואופיראטיבית בארץ־ישראל. דיהאז מבאר בגלוי־הדעת, כי היהודים אינם שואפים רק ליסד להם בית לאומי, אלא ליסד מדינה לדוגמה, שלא יהיה בה מקום לשאלות מדיניות וכלכליות מסובכות.

— אספה „מזרחית": ב„איסט־ענד" של לונדון נערכה בשבוע העבר על־ידי הציונים האורטודוקסים אספה רבת־עם. בין הנואמים היו: ד"ר מאיר וואקסמאן, פרופיסור פיק ושני דיפוטאטים נוצרים מהפארלאמנט האנגלי, קינוורטה וקילי. האספה קבלה החלטה המביעה תקוה, שהציונים בסיועת של הממשלה האנגלית יבנו את ארץ־ישראל על היסודות המסורתיים של היהדות.

— תכנית על אדות הלואה לאומית בשביל ארץ־ישראל. כפי שמודיעים מלונדון, יציע העסקן הציוני הידוע ד"ר רינגל תכנית מפורטה בדבר הלואה לאומית בשביל בנין ארץ־ישראל. היסוד הראשי של התכנית הוא, כי הרבית בעד הלואה תשלמנה הקהלות היהודיות.

* * *

מפעולות ההסתדרות הציונית בפולניה.

המשרד הארץ־ישראלי של ההסתדרות הציונית בפולניה מודיע:

אחרי החלטת המועצה העליונה בסאן־רימו על־דבר ארץ־ישראל רבה העבודה במשרד הארץ־ישראלי. מדי יום ביומו באים מאות אנשים אל לשכתנו בדבר ידיעות על תנאי ההגירה לארץ־ישראל ואפשרותה בשעה זו. לפי מאות המכתבים שמתקבלים בלשכתנו מערי הסביבה אפשר לדון, שהשאיפה לצאת לארץ־ישראל גדלה ביחוד בין צעירינו.

המשרד הארץ־ישראלי משתדל לבחור מבין הנרשמים את האלימנטים הכי־מתאימים לעליה בשעה זו ומתאמץ בכל כחו למלא את בקשותיהם; לשם זה נועדה ועדה בוררת, המתעסקת ביחוד בבקורת החומר של הנרשמים.

שונות

ה„טיימז" על ערבו של לואיס בראנדייס.

ה„טיימז" פרסם מכתב של לואיס בראנדייס, שבו הביע את רצונו להתמנותו של הרברט סמואל בתור נציב עליון בארץ־ישראל. העתון התעכב על המכתב הזה והראה על העמדה העליונה שבראנדייס תופס בחיים הפוליטיים באמריקה.

* * *

כרוז אדות הספריה הלאומית.

הד"ר הוגו ברגמאן, מזכיר הספריה הלאומית בירושלים, פרסם את הכרוז הבא:

„הספריה הלאומית בירושלים שמסבות הצוניות לא יכלה להמשיך את פעולתה במשך שנות המלחמה במדה הרצויה, נגשת עתה להרחבת פעולותיה על בסיס הדש,בקחתה עליה את התפקיד להכין את ספרות האוניברסיטה העתידה להוסד בירושלים. יחד עם זה תשמש גם בתור ספריה לאומית, באספה את כל החומר הנוגע לדברי ימי ישראל בעבר ובהוה.

תקופת המלחמה שהיתה כל כך חשובה וכבירת תוצאות בנוגע לעתיד עמנו, יצרה גם ספרות חדשה בחוץ־לארץ ובפרט בארץ־ישראל. לספרות הזאת עוד לא נקבע מדור בספריה הלאומית. אנחנו צריכים לגשת תיכף אל לקוט כל החומר הרב הנדפס בארץ־ישראל ובחוץ־לארץ במשך המלחמה ואחריה. לא רק כל הספרים הנדפסים צריכים למצוא את מקומם בספריה, אלא גם — ובפרט — העתונים, הכרוזים, מודעות וכו׳. אף מלה אחת נדפסה אל תהא קלה בעינינו.

על כן הננו פונים אל כל המוסדות הצבוריים, המפלגות, מערכות העתונים, מו"ל והמדפיסים והקהל הרחב בבקשה להספיק לנו מכל החומר השייך לימי המלחמה והעתיד לבוא לידם.

הננו בטוחים, כי קריאתנו זו תמצא הד בלב כל יהודי, שאוצר עמו יקר בעיניו והנכון בכל לבו להשתתף בבנינה התרבותי של ארצנו.

* * *

ידיעות ספרותיות.

בווילנה התחיל להופיע עתון עברי שבועי בשם „החיים". העורך הוא ש. ל. ציטרון והמוציא — ד"ר סלוצימסקי.

* * *

בן־אביגדור באמריקה.

ביום 22 ליוני בא לאמריקה הסופר העברי הידוע והמו"ל החרוץ — בן־אביגדור.

תקון טעות. מתוך רשימת הנואמים בבאנקט לכבוד ראובן בריינין, שפרסמנו בגליון הקודם של „התורן", נשמט שמו של הסופר העברי והעסקן הצבורי הידוע י. ז. פרישברג.—המערכת.

אחרי השתדלות מרובה קבל המשרד הארץ־ישראלי את הרשיון לשלוח בסדרן קבוצות של המשיבהמשים עולים לארץ־ישראל. קבוצה אחת כבר עלתה לארץ־ישראל והקבוצה השניה תצא בימים הקרובים. ולמרות ההגבלות המרובות בענין ההגירה לארץ־ישראל מצד השלטון [illegible] בידי המשרד הארץ־ישראלי ישירות במשך העת האחרונה מאות אנשים [illegible] הארץ־ישראל.

המשרד הארץ־ישראלי [illegible] לכל המהגרים ברכות פאספורטים של חוץ־לארץ ורשיוני העליה, נותן להם את התעודות הדרושות [illegible] את הפורמאליות שהמהגרים [illegible] להם.

אחרי משא־ומתן עם הקונסוליה האנגלי עלה הדבר [illegible] את דעתו להגירה הרבה ביותר העתידה לבוא. כי בא המשרד הארץ־ישראלי בדברים עם המיניסטריום [illegible], שנתן הוראות לשלטונות המהוזות, שלא לשים מכשולים לפני המהגרים בקבלת התעודות הדרושות. באופן זה נעשה המשרד הארץ־ישראלי בא־[illegible] של ארץ־ישראל בתפוצות הגולה. לפי שעה נעשות כל ההכנות [illegible] ורבת האחריות, שההגירה לארץ־ישראל תתנהל בכל [illegible] כל הגבלות ושעל המשרד הארץ־ישראלי יהיה רק לסדרה; [illegible] — אלו הן תפקידו הקשה והאחראי של המשרד הארץ־ישראלי, המתעסק עכשיו בכל המרץ ברשימת העולים איש לפי עסקו ומקצועו. עד עכשיו נרשמו בורשה לבד יותר משלשת אלפים איש, המוכנים תיכף לעלות לארץ־ישראל ועל־פי מקצועותיהם חומר מתאים הם בשביל הארץ. למרבית הנרשמים אין כסף להוצאות הדרך, העולות על־פי מצב הכספים במדינתנו לשמונת אלפים מארק בערך; המשרד הארץ־ישראלי מקוה למצוא מקור תמיכה לאנשים אלו [illegible] [illegible] הארץ. [illegible] קואפיראטיבית־הגירה, קרן־הגירה, באנק של עובדים וכו׳. כל המוסדות האלו יתעסקו בנתינת הלואות למהגרים, שאין להם להוצאות הדרך. על כל השאלות בדבר סדור ההגירה ידונו ויחליטו בועידה הציונית השנתית [illegible]. בדבר [illegible] פונה המשרד הארץ־ישראלי בכל מקרה ישר לארץ־ישראל ולמרכזנו בלונדון ועל־פי התשובות שהוא מקבל אנו מודיעים למעונינים ידיעות נכונות.

שאלת הוואלוטה עומדת גם בנדון זה לשטן על דרך בנין תעשיתי של ארץ־ישראל. הצעות שונות עומדות על הפרק בענין זה, כעין: [illegible] „הבאנק האנגלו־פלשתינאי" [illegible] לארץ־ישראל על־פי תנאים [illegible] וכו׳.

המשרד הארץ־ישראלי מקבל את הרשיון להעביר לארץ־ישראל [illegible]. הוא בא בדברים גם חברות של ספינות והעברה בדבר הוזלת דמי הובלת המכשירים של המהגרים לארץ־ישראל, ולהעבירם דרך חוף דאנציג.

המשרד הארץ־ישראלי מתכונן לסדור דירות למהגרים במרכזי ההגירה ווארשה, ווינא, טריסט וכו׳, כדי להקל את תנאי החיים למהגרים בשעת שהייתם בדרך. בישיבה הפלנרית האחרונה של הועד המרכזי להתאחדות הציונית בפולניה נתקבלו החלטות חשובות בעניני העליה והמשרד הארץ־ישראלי מתאמץ בכל המרץ להוציאן אל הפועל.

המשרד הארץ־ישראלי יוציא בכל שבוע דין־וחשבון וידיעות [illegible] ותנאי ההגירה והישוב".

ספרות ארץ-ישראל

ספרים חדשים

(נדפסו באודיסא)

1. היסטוריה ישראלית
20 שעורים בדברי ימי ישראל (300 עמודים) מאת ד„ר י. קלוזנר.
המחיר $2.50 עם המשלוח $2.70

2. דקדוקנו
מאת י. י. גלאס, בעזר ח. ברגר.
קורס שלם לתורת השפה העברית עם תרגילים שמושיים. חלק ראשון (עד הפועל). הספר מנוקד כולו. מועיל מאד לתלמידי בתי הספר.
המחיר 1 דולאר. עם המשלוח $1.15

3. ספר החשבון
מאת י. רבינוביץ וי. ספיבאק. שאלון מצויר הסתכלותי לבית-הספר העממי. הספר מנוקד כולו.
חלק א׳
המחיר 75 ס. עם המשלוח 90 ס.
חלק ב׳
המחיר $1.00 עם המשלוח $1.15

4. ספרי
ביבליותיקה מצוירת ומנוקדת לילדים. 32 חוברות.
מחיר הסדר $3.20 עם המשלוח $3.50
חוברות בודדות אינן נמכרות.

5. תורת המדות
מאת ד"ר י. קלוזנר.
מחיר הספר $1.00 עם המשלוח $1.15

הכתובת:

Zionist Organization of America
55 Fifth Avenue
New York

פא"פ: 74 השדרה החמשית, בלשכת „התורן".

גברת גיטא חסקין

מבקשת למסור לכל בני משפחתה, בפטרוגראד ונובה-סיבירסק, גם לכל ידידיה ומכריה, שהיא נמצאת ברחובות, ארץ-ישראל. עובדת, אך אינה מקבלת שום ידיעות.

הכתובת:
גברת חסקין, על שם „הפועל הצעיר", יפו, ארץ-ישראל.

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן נוסע עכשיו לשם עניני „התורן", וכמו-כן לשם יתר העתונים הציוניים במדינת מאססאטשוסטס. הנסיעה הזאת היא האחרונה של מר כהן. לכשיגמור את נסיעתו זו יעזוב את ארצנו ויסע לארץ-ישראל.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

הנהלת „התורן".

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) א. כתבי ראובן בריינין, כרך א', ספורים וציורים. 218 עמודים. מכורך בד הדר. המחיר — $1.75
ב. כרך ב', חיי הרצל, חלק א'. מכורך בד הדר. המחיר 1.65

2) „לוח אחיעבר", שנה א', מאסף ספרותי, 464 עמודים,
בלי כריכה — — — — — 1.50
בכריכת בד יפה — — — — 2.00

3) ספר הזכרון לבן־יהודה, מאסף, ערוך על־ידי ראובן בריינין. הוצאה מהודרה, 92 עמודים — — — — — .50

4) „התורן" החדשי, שנה א', מכורך יפה — — — — — 1.50

5) „התורן" השבועי, שנה ג', מכורך יפה — — — — — 3.00

6) „התורן" השבועי, שנה ד', מכורך יפה — — — — — 3.50

7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד"ר דוד ניימארק. בלי כריכה — — — — — .45

8) תיאודור הרצל: נאומים קונגרסיים, בתרגום ש. גינצבורג. בלי כריכה — — — .15

9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — .25

10) ב. נ. סילקינר: מול אוהל תמרה, פואימה — — — — .25

11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים, מאת פרופיסור י. פרידלאנדר — — — — .15

12) מחג לחג, קובץ, חוברת א' .10

13) מזל טוב, קומידיה במערכה אחת, מאת שלום־עליכם, תרגום י. ד. ברקוביץ — — .10

14) שלילה וסתירה, הסתפלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — .10

15) „הלום אביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — — — — .05

16) א. השפה והתחיה, מאת ד"ר בן־ציון מוסינזון; ב. העברית בארצנו, מאת י. בן־צבי — — — — — .03

17) א. הספרות העברית ועתידותיה, מאת ראובן בריינין; ב. המבטא בלשון העברית, מאת א. בן־יהודה .03

18) עברית ולעזים, מאת א. בן־יהודה — — — — — — .05

19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה, מאת ק. ווייטמאן — — — — — — — .02

20) וואס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פרישברג— .02

21) דאס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — .05

22) שפתנו, מאת מ. שיינקין — .05

23) מלחמת היהודים ברומאים, סקירה היסטורית, מאת ישראל בלקינד (מנוקד) — — — — — — .35

24) „אונטער'ן שאטען פון חרמון", א באנד ערצעהלונגען פון ארץ־ישראל. 276 זייטען, פיין אילוסטרירט — 1.20

25) אהבת ציון, מאת אברהם מאפו. מכורך — — — — 1.35
בכריכה די־לוקס — — — 1.65

26) מורים, רומאן מאת י. אפאטאשו. מכורך — — — — 1.35

27) ד"ר שמריה הלוי לוין: „בימי המעבר", קובץ מאמרים — — — — — — 1.40